

Odnos privrženosti, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika mačaka i pasa

Županović, Mateo

Master's thesis / Diplomski rad

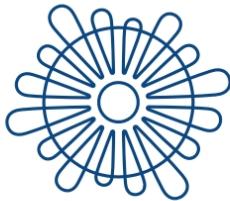
2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:068496>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Mateo Županović

Odnos privrženosti, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika mačaka i pasa

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopredmetni)

Odnos privrženosti, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika mačaka i pasa

Diplomski rad

Student/ica:

Mateo Županović

Mentor/ica:

Doc.dr.sc. Jelena Ombla

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mateo Županović**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odnos privrženosti, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika mačaka i pasa** rezultat mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mog rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 6. ožujka 2020.

SADRŽAJ	
SAŽETAK.....	1
ABSTRACT	2
1. UVOD	3
1.1. PRIVRŽENOST KUĆNIM LJUBIMCIMA.....	4
1.1.1. Razlozi uspostavljanja bliskih odnosa s ljubimcima.....	5
1.1.2. Dimenzije privrženosti i odnosi s ljubimcima	8
1.1.3. Različite orijentacije odnosa s ljubimcima i životinjama općenito.....	9
1.1.4. Odnos s ljubimcima u djetinjstvu	9
1.1.5. Efekti oksitocina	10
1.2. ANTROPOMORFIZAM U ODNOSU S LJUBIMCIMA.....	11
1.2.1. Antropomorfizam u religijama	13
1.2.2. Utjecaj emocija	13
1.2.3. Antropomorfizam i drugi socijalni konstrukti	14
1.3. ZDRAVSTVENE DOBROBITI	18
2. CILJ.....	24
3. PROBLEMI	24
4. HIPOTEZE	24
5. METODA.....	25
5.1. Sudionici	25
5.2. Postupak.....	27
5.3. Instrumenti	27
6. REZULTATI	32
6.1. Deskriptivni pokazatelji	32
6.2. Ispitivanje razlika u privrženosti ljubimcu s obzirom na vrstu ljubimca (pas ili mačka) i primarnost skrbi (primarni i sekundarni vlasnici).....	33
6.3. Ispitivanje razlika u sklonosti antropomorfizmu te u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca s obzirom na vrstu ljubimca (pas ili mačka) i primarnost skrbi (primarni ili sekundarni vlasnici).....	35
6.4. Ispitivanje odnosa privrženosti kućnom ljubimcu i sklonosti antropomorfizmu kao i subjektivno doživljene mentalne i fizičke dobrobiti vlasnika ljubimaca.....	39
7. RASPRAVA.....	44
8. ZAKLJUČAK.....	54
9. LITERATURA	55
10. PRILOZI.....	67

Odnos privrženosti, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika mačaka i pasa

SAŽETAK

Privrženost, kao jedna od temeljnih ljudskih karakteristika, često se proučavala u odnosima s ljubavnim partnerima, članovima obitelji, prijateljima i ostalim značajnim drugima. Međutim, uz sve rašireniji trend udomljavanja kućnih ljubimaca u proteklih nekoliko desetljeća, često se konstrukt privrženosti spominje u istom kontekstu. Cilj ovog istraživanja je bio ispitati odnos privrženosti kućnom ljubimcu, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca, točnije kod vlasnika mačaka i pasa. U istraživanju su korištene *Dienerove skale subjektivne dobrobiti: Skala zadovoljstva životom, Skala prosperiteta i Skala pozitivnih i negativnih iskustava, Upitnik fizičkih simptoma (PHQ-15), Kratki upitnik mentalnog zdravlja (MHI-5), Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti* (prilagođen kućnim ljubimcima), *Skala antropomorfizma* te *Skala skrbi za ljubimca*. U istraživanju su sudjelovali većinom pripadnici studentske populacije te nešto manji broj pripadnika ostalih dobnih skupina, uglavnom s područja Splita, Zadra i Zagreba. Prosječna dob sudionika bila je 27 godina dok je istraživanju pristupilo 505 sudionika (467 žena te 38 muškaraca), od čega 315 vlasnika pasa te 190 vlasnika mačaka. Podaci su prikupljeni putem *online* upitnika.

Analizom rezultata utvrđeno je da su vlasnici pasa značajno privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na vlasnike mačaka, te da vlasnici pasa općenito izjavljuju o većoj mentalnoj dobrobiti u odnosu na vlasnike mačaka te su isto tako vlasnici pasa bili skloniji antropomorfizmu u odnosu na vlasnike mačaka. Također, primarni vlasnici ljubimaca su značajno privrženiji svojim ljubimcima te općenito iskazuju o većoj mentalnoj dobrobiti i većoj sklonosti antropomorfizmu u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca. Razlike u fizičkoj dobrobiti između vlasnika pasa i vlasnika mačaka te između primarnih i sekundarnih vlasnika ljubimaca nisu utvrđene.

Primarni vlasnici ljubimaca koji su bili privrženiji svojim ljubimcima su također doživljavali više negativnih iskustava. Vlasnici mačaka te primarni vlasnici ljubimaca koji su bili privrženiji svojim ljubimcima su također izjavljivali o više mentalnih simptoma, odnosno o nižoj mentalnoj dobrobiti. Svi vlasnici ljubimaca, vlasnici pasa, vlasnici mačaka te primarni vlasnici ljubimaca koji su privrženiji svojim ljubimcima su također izjavljivali o više fizičkih simptoma, odnosno o manjoj fizičkoj dobrobiti. Vlasnici ljubimaca koji su privrženiji svojim ljubimcima su također bili skloniji antropomorfizmu, te je navedeno vrijedilo za sve podskupine sudionika.

Ključne riječi: kućni ljubimci, privrženost, antropomorfizam, zdravstvena dobrobit

The relationship between attachment to pets, anthropomorphism and mental and physical wellbeing among cat and dog owners

ABSTRACT

Attachment, as one of the key human characteristics, has been examined in various relationships, including partners, family members, friends and other significant others. However, with widespread trends of pet ownership in the past decades, the construct of attachment is often mentioned in the same context. Considering that pet attachment is often mentioned along with anthropomorphism and health benefits, the aim of this study was to examine the relationship between pet attachment, anthropomorphism and health benefits among pet owners, specifically dog and cat owners. The instruments used in this study were: *Diener's Subjective Well-Being Scales: Satisfaction With Life Scale, Flourishing Scale and Scale of Positive and Negative Experience*, *Patient Health Questionnaire (PHQ-15)*, *Mental Health Inventory – 5 (MHI-5)*, *Attachment Characteristics and Functions Questionnaire* (adapted for use with pets), *Anthropomorphism Scale* and *Care for Pets Scale*. The sample mainly consisted of students and fewer members of other age groups, mostly from Split, Zadar and Zagreb. The average age of respondents was 27 years, while 505 respondents (467 women and 38 men) took part in the study, of which 315 were dog owners and 190 were cat owners. The data was collected using an *online* survey.

The statistical analysis of the data shows that dog owners were significantly more attached to their pets than cat owners. Dog owners also reported higher mental wellbeing levels compared to cat owners and were more likely to use anthropomorphism while interacting with their pets. Primary pet owners were significantly more attached to their pets than secondary owners, and they also reported higher mental wellbeing and were more likely to use anthropomorphism compared to secondary owners. No significant difference in physical wellbeing was found between dog owners and cat owners, as well as between primary and secondary pet owners.

Primary pet owners who were more attached to their pets also experienced more negative experiences. Cat owners and primary owners who were more attached to their pets, reported more mental symptoms, or lower mental wellbeing. All pet owners, dog owners, cat owners and primary owners who were more attached to their pets also reported more physical symptoms, or lower physical wellbeing. Pet owners who were more attached to their pets were also more prone to anthropomorphism, which was found for all subgroups of participants.

Keywords: pets, attachment, anthropomorphism, health benefits

1. UVOD

Prema izvornoj Bowlbyjevoj definiciji, privrženost je jedna od temeljnih ljudskih karakteristika te se tumači kao afektivna veza između dvije jedinke koja je relativno čvrsta i trajna te stvara osjećaj sigurnosti i potpore kod jedinki koje su u tom odnosu (Bowlby, 1969). Privrženost je jedna od temeljnih sastavnica života pojedinaca, budući da osjećaj povezanosti, voljenosti i sigurnosti može imati brojne pozitivne posljedice na njegovu dobrobit. Osim afektivne povezanosti, privrženost pojedincu pruža i snažan osjećaj sigurnosti, kao što je to slučaj kod djece i roditelja (Bowlby, 1969). Kako pojedinac odrasta i razvija se na socijalnom planu, tako postaje i kompetentniji u ostvarivanju bliskih veza te napokon, pri ulasku u odraslu dob, privrženost s roditeljima ustupa mjesto drugim značajnim odnosima (Hazan i Zeifman, 1999). Navedeni odnosi uključuju rana prijateljstva u dječjoj dobi i adolescenciji te značajnije i prisnije odnose (uključujući romantične) u odrasloj i starijoj dobi (Hazan i Zeifman, 1999). Jedan od takvih odnosa može se razviti upravo s kućnim ljubimcima. Iako su se u pretpovijesnim vremenima životinje koristile kao vjerni suputnici u lovu i kao određena vrsta zaštite, s razvojem društva one postaju integriranim dijelom velikog broja obitelji diljem svijeta, djelomično zbog gospodarskih razloga no ponajviše zbog prethodno navedenog osjećaja privrženosti kojeg mogu pružiti. Često se u odnosu s kućnim ljubimcima spominje i antropomorfizam, odnosno pridavanje ljudskih karakteristika i mentalnih stanja objektima (u ovom slučaju ljubimcu u vidu interakcije i odnosa prema istome; Serpell, 2003) te brojne pogodnosti i pozitivni efekti koje na fizičko i mentalno zdravlje može imati briga o ljubimcima (npr. Archer, 1997; Morley i Fook, 2005). Odnos privrženosti, antropomorfizma te zdravstvenih ishoda u odnosu s ljubimcima, kao i neke osnovne sastavnice navedenih konstrukata bit će razmotrene u pregledu radova dalje u tekstu.

1.1. PRIVRŽENOST KUĆNIM LJUBIMCIMA

Razvoj privrženosti ne prestaje uspostavom dostatnih privrženih odnosa s roditeljima, dapače, pojedinci nastavljaju uspostavljati značajne odnose cijeli svoj život, te kako i sam Bowlby (1969) navodi, ti prvi odnosi postaju temeljem za razvoj drugih odnosa. Često se u kontekstu privrženosti spominju i takozvani stilovi privrženosti koji označavaju individualne obrasce ponašanja u slučaju privrženih odnosa, dok se pri njihovom određivanju koriste dvije osnovne dimenzije – anksioznost i izbjegavanje (Brennan, Clark i Shaver, 1998). Ukratko, anksioznost predstavlja strah od nedostupnosti figure privrženosti dok izbjegavanje predstavlja svojevrsno „nepovjerenje“ u tu istu figuru privrženosti koje rezultira udaljavanjem od iste (Brennan i sur., 1998). Različite kombinacije razina anksioznosti i izbjegavanja u osnovi su četiri stila privrženosti koji se (uglavnom na sličan način) spominju u velikom broju istraživanja – sigurni (povjerenje i ugodna intimnost; niska anksioznost i nisko izbjegavanje), zaokupljeni (ljubomora i „ljepljivost“; visoka anksioznost i nisko izbjegavanje), strašljivi-izbjegavajući (nepovjerenje u druge i osjećaji neadekvatnosti; visoka anksioznost i visoko izbjegavanje) te odbacujuće-izbjegavajući (izbjegavanje intimnosti pod uvjerenjem da drugi nisu vrijedni iste; niska anksioznost i visoko izbjegavanje) (Beck i Madresh, 2008). Pojedinci koji su izrazito anksiozni i izrazito izbjegavajuće nastrojeni, okreću se sekundarnim strategijama privrženosti koje uključuju hiperaktivaciju (u slučaju visoke anksioznosti; snažni pokušaji postizanja blizine, podrške i ljubavi uz manjak sigurnosti u ostvarivanje navedenog) ili deaktivaciju (u slučaju izražene dimenzije izbjegavanja; smanjenje potrebe za blizinom, poricanje potrebe za privrženošću, održavanje kognitivne i emocionalne udaljenosti od drugih te kompulzivno oslanjanje na sebe kao na jedini pouzdani izvor zaštite) određenih sustava privrženosti (Cassidy i Kobak, 1988 te Cassidy i Berlin, 1994). Bowlby (1973) također spominje i „internalne radne modele“, odnosno načine na koji pojedinci percipiraju druge. U skladu s prethodno navedenim, izrazito anksiozni i izrazito izbjegavajuće nastrojeni pojedinci, u odnosu na „sigurne“ pojedince, često mogu na negativan način opisivati i doživljavati bliske osobe, konkretnije, romantične partnere (Feeney i Noller, 1991; Levy, Blatt i Shaver, 1998), mogu ih percipirati kao manje podržavajuće (Davis, Morris i Kraus, 1998 te Ognibene i Collins, 1998) te kao manje povjerljive (Collins i Read, 1990 te Hazan i Shaver, 1987).

1.1.1. Razlozi uspostavljanja bliskih odnosa s ljubimcima

Prethodno je u tekstu navedeno da je skrb o kućnim ljubimcima proizvod zapadne kulture, međutim navedena hipoteza je opovrgnuta različitim dokazima o pripitomljavanju životinja kao uobičajenoj praksi diljem svijeta i različitih kultura i tijekom različitih razdoblja u povijesti (Serpell, 1986 i 1987). Može se pretpostaviti da ljudi sa svojim ljubimcima formiraju određene veze, te u prilog tom navodu idu rezultati brojnih istraživanja, no problem je teoretska nekonzistentnost u objašnjenju ideja, koncepata i definicija koje se vežu uz privrženost ljubimcima (npr. Beck i Madresh, 2008). Stoga Rockett i Carr (2014) navode kako je upravo korištenje teorije privrženosti u objašnjenju tih veza ključno, budući da istraživačima nudi jednu vrstu konceptualne podrške. Također, teorija nudi i objašnjenje što točno za ljude predstavlja privrženi odnos te isto tako nudi i određenu taksonomiju koja razlikuje privržene odnose od onih koji to nisu: figure privrženosti moraju biti pouzdani izvori utjehe (sigurna baza), potrebni u razdobljima stvarnog nemira (sigurno utočište), njihova fizička prisutnost mora rezultirati ugodom i osjećajem sigurnosti (održavanje blizine) i manjak njihove fizičke prisutnosti mora uzrokovati osjećaj nemira (separacijski distres) (Kurdek, 2008). Kurdek (2009) je također, putem analize samoiskaza sudionika, pokušao utvrditi iskazuju li sudionici osjećaje koji najbolje odgovaraju prethodno navedenim dimenzijama, te rezultati njegovog istraživanja sugeriraju da je uistinu tako. Unatoč tome, Fraley i Shaver (2000) tumače da one figure koje zadovoljavaju sve prethodno navedene dimenzije (sigurna baza, sigurno utočište, održavanje blizine i separacijski distres) su zapravo najbolji „kandidati“ za formiranje privrženog odnosa. Nadalje, Kurdek (2009) je u svom istraživanju utvrdio još jedan važan nalaz: da je u odnosu s kućnim ljubimcem održavanje/traženje blizine bila najslijentnija dimenzija privrženosti, dok je sigurno utočište bilo najmanje salijentno. Iz toga proizlazi zaključak da u situacijama visokog distresa ljubimci možda ne predstavljaju sigurno utočište svojim vlasnicima nego vlasnici možda preferiraju blizinu svojih ljubimaca u takvim situacijama. Moguće je onda da, barem prema postavkama teorije privrženosti, ljubimci ne ispunjavaju sve uvjete da budu dostatne figure privrženosti. Unatoč navedenome, Kurdek (2009) je ispitao koliko se vlasnici okreću ljubimcima kao sigurnom utočištu u usporedbi s drugim mogućim figurama privrženosti (roditelji, prijatelji, romantični partneri i slično) te su rezultati pokazali da se pojedinci mnogo češće okreću ljubimcima (u ovom slučaju psima) nego drugim osobama, osim u slučaju romantičnih partnera. Ova veza je moderirana nekim

karakteristikama vlasnika (npr. radi li se o udovcu/udovici) te kvalitetom odnosa s životinjom (npr. opseg u kojem zadovoljavaju potrebe povezanosti svojih vlasnika). Kurdek (2009) navodi ove rezultate kao dokaz da ljudi mogu formirati veze sa svojim ljubimcima sukladno postavkama teorije privrženosti. Unatoč zanimljivim rezultatima navedenih istraživanja, Rockett i Carr (2014) navode i neke moguće nedostatke. Naime, metoda samoiskaza (poput one korištene u istraživanju Kurdeka, 2009) za same istraživače može biti problematična ukoliko imaju poteškoća u tumačenju iskaza sudionika. Točnije, sama se metoda izrazito oslanja na pretpostavci kako će figura za koju pojedinci navode da joj se okreću u situacijama visokog distresa biti povezana s onom figurom kojoj se zapravo okreću. Neki autori (npr. Trinkle i Bartholomew, 1997) su pokušali zaobići ovu prepreku na način da su konstruirali mjere koje uključuju procjene figura kojima bi se sudionici htjeli okrenuti i procjene figura kojima se sudionici zaista okreću. Jedna od tih mjera bio je upitnik ANQ (Attachment Network Questionnaire) u kojem, za razliku od nekih ranijih mjera, se od sudionika traži da navedu koliko god žele izvora privrženosti, te da te izvore privrženosti rangiraju s obzirom na značajnost i na različite komponente privrženosti koje je naveo i Bowlby (sigurno utočište, sigurna baza, traženje blizine, emocionalna povezanost te potencijalna figura za kojom će sudionik žaliti) koje isti zadovoljavaju kod sudionika (Trinkle i Bartholomew, 1997). Navedeni aspekti upitnika bi trebali, prema navodima autora, pomoći u lakšem razlikovanju stvarnih od potencijalnih figura privrženosti. Nadalje, neki istraživači upućuju na postojanje određene subliminalne razine mišljenja u stvaranju osjećaja privrženosti prema određenim figurama, te je paradigma vođena ovom pretpostavkom upotrijebljena u nekim istraživanjima (npr. Mikulincer, Birnbaum, Woddis i Nachmias, 2000; Mikulincer, Gillath i Shaver, 2002). Mikulincer i suradnici (2000 i 2002) su pretpostavili da otkrivanje prijetnje dobrobiti na nesvjesnoj razini može automatski povišati razine kognitivne dostupnosti misli o figurama privrženosti. Jednostavnije rečeno, pretpostavili su da stresna situacija utječe na pojavu misli o figurama, odnosno objektima privrženosti. Navedena pretpostavka je i ispitana u jednom od istraživanja Mikulincer i suradnika (2002). Naime, oni su od sudionika tražili da navedu imena pojedinaca koje smatraju figurama privrženosti, imena onih pojedinaca s kojima su bliski ali ne smatraju da za njih osobno ispunjavaju potrebu privrženosti, imena pojedinaca koje znaju ali nisu s njima bliski i imena pojedinaca koje uopće ne poznaju. Sudionici su zatim ispunjavali test leksičkog odlučivanja zajedno sa Stroopovim testom imenovanja boja pod uvjetima prijetnje i ne-prijetnje, uzevši

u obzir relativnu pristupačnost prethodno navedenih imena. U prijetećoj situaciji, sudionici su mnogo prije identificirali pojedince koje smatraju figurama privrženosti, za razliku od ostale tri grupe pojedinaca. Također je bitno napomenuti da je ovaj efekt bio neovisan o samom stilu privrženosti pojedinaca. Međutim, utvrđeni su neki specifični aspekti ovog pristupa, pa tako Carr i Landau (2012) navode kako figura koju sudionici navode kao figuru privrženosti može biti nepovezana s figurom privrženosti na nesvjesnoj razini (npr. u situacijama distresa neki sudionici su dozivali imena svojih majki unatoč tome što ih nisu naveli kao primarne figure privrženosti). Rezultati ovog istraživanja u skladu su sa pretpostavkom da su samoiskazi o procesima privrženosti možda nepovezani s podsvjesnim rezoniranjem sudionika, te se ova diskrepanca objašnjava postojanjem defenzivne pristranosti u samoiskazima na svjesnoj razini (Bernier, Larose i Boivin, 2007). Nadovezujući se na odnos vlasnika i kućnih ljubimaca, Zilcha-Mano, Mikulincer i Shaver (2012), su ispitali ispunjavaju li životinje potrebe vlasnika za sigurnim utočištem i sigurnom bazom. Naime, od sudionika su tražili da izvedu zadatke koji izazivaju distres (na taj način su htjeli potaknuti stvaranje osnove za nesvjesne privržene odgovore) te je razina stresa mjerena pomoću razine krvnog tlaka. Utvrđeno je da i fizička i psihička dostupnost ljubimaca kod pojedinaca izaziva veće samopouzdanje, manje razine stresa i povećan uspjeh u zadacima, iz čega se može zaključiti da životinje uistinu nekim pojedincima mogu predstavljati sigurnu bazu i utočište.

Među ostalim razlozima uspostavljanja privrženih odnosa s ljubimcima, navode se i osjećaj konstantnosti koje ljubimci pružaju, uz prethodno navedene dimenzije poput sigurnog utočišta i sigurne baze (Farnsworth, 2004). S druge strane, Sable (2000) navodi i da su ljubimci uvijek dostupni, usklađeni i osjetljivi na kretnje i raspoloženja svojih vlasnika te općenito mogu generirati pozitivne osjećaje poput ugone i povezanosti. Sable je također u nekim od svojih ranijih istraživanja utvrdila da obudovjele sudionice koje se brinu o psima i mačkama, iskuse značajno manje usamljenosti od sudionica koje o ljubimcima ne brinu (Sable, 1991, 1992 i 1995). Panksepp (1998) tvrdi da su pozitivni osjećaji i beneficije ovog odnosa također i dvosmjerni, odnosno da i ljubimci također uživaju u pozitivnim emocionalnim posljedicama odnosa sa svojim vlasnicima.

1.1.2. Dimenzije privrženosti i odnosi s ljubimcima

U skladu s prethodno navedenim postojanjem dvije osnovne dimenzije po kojima se sami privrženi odnosi klasificiraju (anksioznost i izbjegavanje), neki autori su pokušali taj koncept „prenijeti“ i na odnose s ljubimcima. Naime, Beck i Madresh (2008) su utvrdili da je pogled na odnose vlasnika i ljubimaca iz perspektive ovih dviju dimenzija potencijalno koristan, zatim da su putem samoiskaza sudionici izjavili o većoj sigurnosti privrženog odnosa s ljubimcem u odnosu na romantičnu vezu te da je utvrđena slaba korelacija između kvalitete odnosa s ljubimcima i odnosa s romantičnim partnerima. Autori veću sigurnost u odnosu s ljubimcima objašnjavaju činjenicom da mjere stilova bliskih odnosa imaju jedinstvene domene primjene (specifične, najčešće eksperimentalno stvorene situacije u kojima se kod sudionika potiče pojava anksioznosti) te da nisu mjera bliskosti i/ili kvalitete samog odnosa, stoga rezultate ovog istraživanja treba proučavati s određenom razinom opreza (Simpson, Rholes i Nelligan, 1992). Slično istraživanje su proveli Zilcha-Mano i suradnici (2011) primijenivši vlastiti upitnik PAQ (Pet Attachment Questionnaire) kako bi na nešto drugačiji način ispitali odnose vlasnika i ljubimaca na osnovi dotičnih dvaju dimenzija. Utvrđeno je da je anksioznost mjerena PAQ upitnikom pozitivno povezana s anksioznošću koja se javlja u kontekstu romantičnih odnosa, zatim da izbjegavanje mjereno PAQ upitnikom nije povezano s izbjegavanjem u romantičnim vezama. Nadalje, anksioznost mjerena PAQ upitnikom bila je povezana s lošim mentalnim zdravljem i rezultati PAQ upitnika značajno su bili povezani s reakcijama na gubitak ljubimaca. Posebno je zanimljiv nalaz da nema povezanosti između izbjegavanja mjenog PAQ upitnikom i izbjegavanja u romantičnim vezama, budući da sugerira na to da pojedinci koji su skloni izbjegavanju u romantičnim vezama možda i neće iste takve odnose formirati sa svojim ljubimcima. Moguće je, kako to objašnjava Zasloff (1996), da odnos sa životinjama može „zaobići“ prepreke koje su vezane uz nesigurne radne modele. U osnovi tog modela je pretpostavka da su drugi ljudi nepovjerljivi, nepouzđani i sebični te da to nije karakteristično za životinje te zbog toga one mogu lakše prodrijeti u osobni prostor nesigurnih pojedinaca te osim što primaju, također pružaju ljubav, afektivnost i pozitivnost. Unatoč navedenome, Zasloff (1996) upozorava da odnosi ljubimaca i vlasnika u vidu emocionalnih i zdravstvenih beneficija (uključujući i pozitivno djelovanje privrženosti) nisu još u potpunosti objašnjeni.

1.1.3. Različite orijentacije odnosa s ljubimcima i životinjama općenito

Jalongo (2018) navodi kako se u teoretskoj osnovi čovjekove privrženosti ljubimcima nalazi nekoliko različitih orijentacija: biofilija, teorija selfa i socijalna podrška. Biofilija se odnosi na sklonost drugim živim bićima u svrhu preživljavanja (npr. Omert, 2009). Na primjer, psi su predisponirano osjetljivi na događaje i pojave koji nisu uobičajeni te tako štite ljude, posjede i teritorije. Nadalje, teorija selfa tumači da briga o ljubimcima pridonosi self-konceptu, kompenzira neke percipirane nedostatke te naposljetku pridonosi većem divljenju i poštovanju od strane drugih (Brown, 2011). Na primjer, u slučaju djece, za razliku od ljudi psi ne kritiziraju, ne osvećuju se, ne osjećaju se preplavljeno te ne odbacuju dijete (Alper, 1993, prema Jalongo, 2018). Posljednja orijentacija koju spominje Jalongo (2018) je socijalna podrška, te prema toj pretpostavci ljudi su skloni antropomorfizmu zato što životinje mogu pružiti socijalnu podršku, potiču osjećaj povezanosti te općenito pridonose osjećaju dobrobiti (Serpell, 2003; Walsh, 2009; i Omert, 2009). Upravo iz navedenih razloga pojedinci cijene odanost, responzivnost i afektivnost pasa (Wynne, Dorey i Udell, 2011). Bitno je naglasiti da je Jalongo (2018) u svom radu primarno proučavala odnose djece i pasa.

1.1.4. Odnos s ljubimcima u djetinjstvu

Značajnost ljubimaca, naročito pasa, proučavana je i u djetinjstvu. Jedan od upečatljivijih navoda je onaj od Risley-Curtiss (2013) koja tumači da su upravo psi predvodnici obiteljskog funkcioniranja. Točnije, ljubimci (u kontekstu ovog rada, psi) mogu reflektirati napetosti i kritične situacije koje se zbivaju u kućanstvu te isto tako mogu ukazati na određene probleme u obitelji te mogu biti znak za djelovanje u svrhu odstranjivanja tih istih problema (Levinson, 1997). Uzevši u obzir navedeno, autorica je također navela i neke prednosti brige o ljubimcima u djetinjstvu, od učenja o različitim obiteljskim funkcijama (poput brige, odgovornosti pa i samog gubitka i smrti) do aktivnog sudjelovanja u smanjenju stresa, budući da ljubimci predstavljaju jedan oblik socijalne podrške (Risley-Curtiss, 2013; Allen, Blascovich i Mendes, 2002). U istraživanjima se također spominje i podatak da je odnos s ljubimcem naročito važan kod djece koja žive s jednim roditeljem te kod djece koja nemaju braće ili sestara (Beck, 2005;

Clements, Benasutti i Carmone, 2003; Wells, 2009). Jedan zanimljiv pogled na odnose s ljubimcima, odnosno životinjama općenito su pružili Rothgerber i Mican (2014). Oni su, naime, krenuli od pretpostavke da pozitivni stavovi prema životinjama u djetinjstvu mogu utjecati na stavove prema životinjama kasnije u životu (npr. Hepper i Wells, 1997) kako bi objasnili povećanu empatiju prema životinjama u kontekstu konzumacije mesa. Navedena pretpostavka ima i empirijsku podlogu (npr. Paul, 2000; Paul i Serpell, 1993; Vizek-Vidović i sur., 2001). Autori također navode nalaze nekih ranijih istraživanja koja sugeriraju da će se djeca i tinejdžeri češće okrenuti svojim ljubimcima u slučaju emocionalne potpore (npr. Covert, Whirren, Keith i Nelson, 1985). Neki autori (npr. Gruen, 2004) navode da su briga i emocionalna povezanost koja proizlazi iz odnosa s ljubimcem ključne u razvoju empatije ne samo prema vlastitim ljubimcima nego i životinjama općenito. Rothgerber i Mican (2014) su ispitali hoće li briga o ljubimcima u djetinjstvu utjecati na poglede na životinje, konzumaciju njihovog mesa te općenito na stavove prema konzumaciji. Njihovi rezultati su bili kompleksni, točnije, pojedinci koji su skrbili o ljubimcima u djetinjstvu su uistinu i pokazivali veću empatiju prema istima, dok s druge strane to nije utjecalo na njihove prehrambene navike. Unatoč rezultatima, ovo istraživanje pruža još jednu dimenziju pogleda na odnose ljudi s životinjama.

1.1.5. Efekti oksitocina

Odnos čovjeka i ljubimaca je promatran i iz neuroznanstvene perspektive. Jedno od gledišta je ponudila Hart (2015), koja navodi rezultate nekoliko istraživanja (npr. Olmert, 2009) koja spominju efekte hormona oksitocina, točnije da se efekti oksitocina i veze čovjeka i ljubimca uvelike preklapaju. Efekte oksitocina spominje i Sable (2013), te navodi da samo pogledavanje psa, razgovor s njim te maženje uzrokuju izlučivanje navedenog hormona, eventualno uzrokujući osjećaje ugođe i smanjenog stresa. Schore i Schore (2011), koristeći se nekim temeljnim znanjima iz neurobiologije, smatraju da se čvrsti osjećaji prema ljubimcu mogu formirati i bez verbaliziranog iskustva. Oni nadalje objašnjavaju da se iskustva privrženosti, koja se formiraju u ranom djetinjstvu, pohranjuju u desnoj hemisferi te na taj način kasnije djeluju na različite funkcije poput, na primjer, regulacije afekta. Autori dodatno navode da takva enkodirana iskustva uključuju „implicitne neverbalne komunikacije“, koje postaju aktivnim dijelom radnih modela kroz životni vijek.

Jedan zanimljiv podatak ukazuje da se koncentracije oksitocina značajno povećavaju kod vlasnika pasa kada njihovi ljubimci gledaju u njih (Nagasawa, Takefumi, Onaka i Ohta, 2009). Jedna interakcija s ljubimcem je dovoljna da se aktivira otpuštanje oksitocina, dok se taj efekt pojačava opetovanim interakcijama (Beetz, Uvnas-Moberg, Julius i Kotrschal, 2012).

1.2. ANTROPOMORFIZAM U ODNOSU S LJUBIMCIMA

Jedan od konstrukata koji se može povezati s privrženosti vlasnika svojim ljubimcima i životinjama općenito jest upravo antropomorfizam. Definicija konstrukta je ponuđena u samom uvodu rada, a odnosi se na pridavanje ljudskih karakteristika i mentalnih stanja objektima, odnosno ljubimcima (životinjama) u vidu interakcije i odnosa prema njima (Serpell, 2003). Iako ljudi mogu biti skloni pridavanju ljudskih karakteristika raznim entitetima i objektima, poput bogova, prirodnih pojava i strojeva, najčešće se antropomorfično mišljenje vezuje uz životinje, odnosno ljubimce (Horowitz i Bekoff, 2007; Guthrie i Guthrie, 1995 i Mithen, 1996). Kako navode Horowitz i Bekoff (2007), antropomorfizam je kod nekih pojedinaca možda i jedini način da se opiše, objasni i/ili predvidi ponašanje životinja. Kao što je i ranije u tekstu spomenuto, životinje su od pretpovijesnih vremena imale značajne uloge u životima ljudi, pretežito ispunjavajući određenu utilitarnu svrhu, poput lova i obrade zemlje (Gadberry i White, 2013). Jedno od poznatijih stajališta glede odnosa ljudi i životinja jest ono Renea Descartesa, koji je tumačio da su životinje „glupi strojevi“ koji imaju isključivo utilitarnu svrhu te da su ljudi lingvistički na višem kognitivnom platou od njih (Gadberry i White, 2013). Nadalje, preko Rousseauovog naglašavanja važnosti metafore dogodio se veći pomak s antropocentričnog prema antropomorfičnom pogledu na životinje (Gadberry i White, 2013). Još jedan bitan faktor, kojeg naglašava Lippit (2000), jest upravo jezik. Naime, kako se promijenio jezični izričaj o životinjama na pozitivnije (o životinjama se više nije govorilo kao o „glupim strojevima“ i objektima), tako su se i ljudske emocije prema životinjama promijenile prema pozitivnijem (Lippit, 2000). Morris, Doe i Godsell (2008) navode kako je upravo uspon kognitivne etologije doveo do reevaluacije kognitivnih sposobnosti životinja. Unatoč reevaluaciji i dalje postoje određene distinkcije između ljudi i životinja na kognitivnom planu, te Morris i suradnici (2008) navode podatke nekih ranijih istraživanja koja tumače da

kod gotovo svih životinja (osim možda čovjekolikih majmuna) postoji manjak sposobnosti razvijanja svijesti o sebi, te prolaženja testova vezanih uz istu (npr. Whiten, 1996). Jedan od takvih testova jest test samoprepoznavanja u zrcalu, na kojem je većina životinjskih vrsta neuspješna (Gallup, 1982, prema Morris i sur., 2008). Još jedan faktor kojeg je bitno spomenuti pri objašnjavanju antropomorfizma jest prisustvo, odnosno odsustvo sekundarnih (samosvjesnih) emocija kod životinja (Morris i sur., 2008). Naime, autori navode nalaze nekih istraživanja koja upućuju na to da sekundarne emocije doživljavaju isključivo ljudi te samo neke životinjske vrste (npr. Povinelli, 1996), dok neka druga istraživanja opovrgavaju navedenu tvrdnju, odnosno navode kako postoji mogućnost da i životinje mogu doživljavati sekundarne emocije (Buck, 1999). Morris i suradnici (2008) zaključuju, vodeći se rezultatima svog istraživanja, da postoje dokazi o postojanju sekundarnih emocija kod životinja van kategorije primata, te da se te emocije razlikuju od ljudskih isključivo u vidu kompleksnosti njihove ekspresije i doživljavanja, a ne same kategorije emocija.

Bartz, Tchalova i Fenerci (2016) su u replikaciji istraživanja Epley, Akalis, Waytz i Cacciopo (2008) iznijeli neke zanimljive rezultate. Navode nalaze nekih ranijih istraživanja u kojima se tumači da usamljeni pojedinci značajno više od onih koji nisu usamljeni imaju tendenciju pridavanja ljudskih karakteristika neživim objektima (poput budilica, punjača baterija, jastuka i slično; Epley i sur., 2008). Waytz i Epley (2012) navode kako socijalna povezanost omogućuje dehumanizaciju, što može ukazati na to da socijalna povezanost reducira antropomorfizam. Budući da se pretpostavlja da je antropomorfizam u svojoj osnovi pojava povećane pažnje i povećane potražnje za izvorima povezanosti (Epley i sur., 2008), postoji mogućnost da postoji veza između dotičnog konstrukta i anksioznosti privrženosti koju spominju Mikulincer i Shaver (2003), odnosno da više anksiozni pojedinci također teže antropomorfizmu (Bartz i sur., 2016). Nadalje, Bartz i sur. (2016) su u svom istraživanju utvrdili da je anksioznost privrženosti bila bolji prediktor antropomorfizma od usamljenosti. Naime, anksioznost je povezana s većom željom za blizinom i uvjerenjem da ukoliko se uložiti dovoljno truda, da će ista biti i ostvarena (Bartz i sur., 2016). Sukladno navedenome, sustav privrženosti se hiperaktivira što rezultira većom predostrožnosti za socijalne znakove, što je u skladu s prethodnim navodom Epley i suradnika (Bartz i sur., 2016). Bartz i suradnici (2016) također spominju i da antropomorfizam može biti potaknut i podsjećanjem pojedinaca na bliske i suportivne veze i odnose, što ide u prilog hipotezi da antropomorfizam nastaje iz nezadovoljene potrebe za socijalnom povezanošću, te kad se ta potreba zadovolji, on se smanjuje.

1.2.1. Antropomorfizam u religijama

Gadberry i White (2013) također nude i pogled na antropomorfizam iz religijske perspektive, konkretnije, iz perspektive kršćanstva i judaizma. Naime, navode kako se često u kršćanskoj literaturi zanemaruje uloga životinja, odnosno pridaje im se manja važnost u odnosu na ljude te se navodi kako su isključivo tu kao resurs za ljude. U prilog navedenoj tvrdnji ide navod da, prema kršćanskom gledištu, životinje ne mogu imati „smrtničku dušu“ budući da nemaju slobodnu volju donositi odluke vezane uz duhovno spasenje (Gadberry i White, 2013). Drugim riječima, iako imaju određenu razinu svijesti, životinje nisu sposobne iskoristiti više kognitivne razine iste. S obzirom da je religija, kako to tumači francuski filozof Georges Bataille (1989, prema Gadberry i White, 2013), potraga za izgubljenom intimnošću, životinje mogu ispuniti tu prazninu. Upravo se iz navedenog razloga Bataille (1989, prema Gadberry i White, 2013) suprotstavlja tezi da su životinje „bez duše“. Gadberry i White navode jedan citat iz knjige Postanka kao argument o sekundarnoj ulozi životinja u kršćanstvu prema kojem čovjek „vlada nad ribama u moru, pticama u zraku, stokom, čitavom Zemljom i svakim živim bićem (Postanak, 1:26). S druge strane, u ranim judaističkim učenjima, životinjske žrtve nisu bile rijetkost, dok se u modernijem judaističkom učenju okrutnost prema životinjama smatra biblijskim prijestupom (Gadberry i White, 2013). Također se u judaističkom kontekstu spominje i podjela životinja na čiste i nečiste, isključivo iz prehrambenih i žrtvenih razloga (Gadberry i White, 2013).

1.2.2. Utjecaj emocija

Veliku ulogu u tome kako ljudi percipiraju životinje imaju same emocije, koje se prema konsenzusu istraživača sastoje od tri osnovne komponente – fiziološke (tjelesne promjene vezane uz ekspresiju i doživljaj emocija), bihevioralne (bihevioralne i facijalne reakcije koje prate emocije) i posljednje, najkompleksnije, kognitivne (npr. Panksepp, 1998). Upravo je ova posljednja komponenta često tema rasprava, odnosno postavlja se pitanje imaju li životinje uopće pristup toj višoj komponenti emocija (Gadberry i White, 2013). S druge strane, Kleres (2009) smatra da su emocije aktivirane kulturalnim znanjem (opće znanje o ljudima, životinjama i objektima te njihovim odnosima, koje je kulturalno uvjetovano), što nadalje uvjetuje kako će se ljudi ponašati i osjećati prema ostalim živim i neživim objektima, dok se životinje nalaze upravo između te dvije kategorije (Gadberry i

White, 2013). Gadberry i White (2013) navode da se u jezgri antropomorfizma nalazi upravo čovjekova sposobnost samorefleksije koja mu omogućuje da konstruira priče o sebi ali i o drugima, pa tako i o životinjama. Također jedan od uvjeta pojave antropomorfizma jest upravo tzv. lingvistički duh (kojeg, za razliku od životinja, ljudi posjeduju) koji omogućuje davanje smisla okolini te posljedično pojavu antropocentrizma koji će rezultirati pojavom antropomorfizma (Lippit, 2000). Fizička blizina ljudi i životinja kao posljedica sve veće urbanizacije je također jedan od ključnih faktora, budući da se životinjama pridaju sve veći ljudski atributi kako su bliže ljudima (Gadberry i White, 2013). Spominje se također i česta upotreba životinja, konkretnije pasa, u vojne svrhe što dodatno pojačava bliskost životinja i njihovih skrbnika (Lippit, 2000). Fotografija je također imala značajnu ulogu u približavanju životinja ljudima, s obzirom da se upravo pomoću fotografija daje prikaz raznolikog životinjskog svijeta, što je i utjecalo na sve češće prikaze antropomorfnih životinja (Herman, 2001, prema Gadberry i White, 2013).

1.2.3. Antropomorfizam i drugi socijalni konstrukti

Efekte antropomorfizma ljubimaca na ublažavanje osjećaja socijalnog odbacivanja proučavali su Brown, Hengy i McConnell (2016). Navode rezultate istraživanja koja spominju da je jedna od primarnih beneficija skrbi o ljubimcima upravo osjećaj prijateljstva i da čak 77% američkih obitelji smatra svog ljubimca članom obitelji te da ljubimci pružaju podršku koja je usporediva s podrškom prijatelja (McConnell, Lloyd i Buchanan, 2016 te McConnell i sur., 2011). Nadalje, Epley, Schroeder i Waytz (2013) su utvrdili slabu ali postojeću vezu između kronične usamljenosti i sklonosti antropomorfizmu. Točnije, Epley i suradnici (2013) navode kako ljubimci pružajući socijalnu podršku, budući da ih vlasnici mogu tretirati poput svojih ljudskih prijatelja/značajnih drugih, mogu putem antropomorfizma djelovati na smanjenje usamljenosti kod vlasnika. Brown i suradnici (2016) tumače kako ljudi koji se koriste odnosom sa životinjama kako bi ublažili posljedice usamljenosti zapravo koriste jako efikasnu strategiju regulacije emocija. Naime, ranije je utvrđeno da pozitivne posljedice odnosa s životinjama mogu protutežiti emocionalnim tegobama nastalima odbacivanjem od drugih ljudi. Kao primjer istraživanja navode ono McConnella i sur. (2011), u kojem je utvrđeno da studenti kojima je zadatak bio pisati o svojim ljubimcima puno lakše podnose osjećaje odbacivanja od njihovih kolega kojima je

zadatak bio nacrtati mapu kampusa. U jednom drugom istraživanju je utvrđeno da sama prisutnost psa „poništava“ negativne osjećaje koje su uzrokovali drugi ljudi, točnije sudionici kojima su inducirani osjećaji socijalnog odbacivanja su izvijestili o boljem mentalnom zdravlju ukoliko su sukcesivno bili u prostoriji s psom. Odnosno, sama prisutnost psa je ublažila emocionalnu bol. To međutim nije bio slučaj kod kontrolne skupine (Aydin i sur., 2012). Postoji par objašnjenja ovih nalaza, jedan je da sama prisutnost psa služi kao distrakcija sudionicima, dok drugo objašnjenje tumači da, kako je sudionicima rečeno da se pas zove Lili, imenovanje psa dodatno doprinosi antropomorfizmu. Aydin i suradnici (2012) navode još neke značajke vezane uz pojavu antropomorfizma u slučaju socijalnog odbacivanja. Naime, navode kako pojedinci uslijed pojave socijalnog odbacivanja stvaraju veze s neljudskim figurama privrženosti kako bi ublažili negativne efekte navedenog. Nadalje, sudionici koji su radili u laboratoriju u prisutnosti psa su izvještavali o većem zadovoljstvu životom, pozitivnijem percipiranom smislu života, većem samopouzdanju te o pozitivnijim pogledima na socijalno prihvaćanje (Aydin i sur., 2012). navedeni efekt je bio snažan i lokaliziran (samo prisustvo psa je bilo dovoljno da u navedenoj situaciji kod sudionika izazove pozitivnije ishode), odnosno nije bio moderiran vlasništvom ljubimaca.

McConnell, Lloyd i Buchanan (2016) također navode da su pojedinci koji su udomili psa ili mačku, te koji su svog ljubimca izrazito antropomorfizirali, iskazivali o višim razinama zadovoljstva ljubimcem i manjim razinama depresivnosti. Navedeni nalazi idu u prilog pretpostavci da je upravo antropomorfizam jedan od glavnih alata pomoću kojih životinje pružaju podršku i utjehu ljudima (npr. Epley i sur., 2008a). Brown i suradnici (2016) su kroz tri studije nastojali utvrditi kako životinje ublažavaju bolne osjećaje koji nastupaju nakon socijalnog odbacivanja. U prvoj studiji je utvrđeno da negativne osjećaje može ublažavati, poput prethodno navedenog pisanja o ljubimcu i same prisutnosti životinje, i samo imenovanje životinje. U slijedećoj studiji je utvrđeno da su odbačeni pojedinci, za razliku od onih u kontrolnoj skupini, i dalje trpjeli negativne osjećaje nakon imenovanja ljudi (za razliku od životinja), što implicira na to da životinje možda pružaju ipak nešto više od same distrakcije. U posljednjoj studiji je od sudionika zatraženo da imenuju, osim životinja, i druge neljudske podražaje (igračke), te je kao dodatna kontrolna mjera uvedeno pokazivanje slika ne samo životinja nego i neobičnih igračaka. Utvrđeno je da gledanje životinja i igračaka protuteži osjećajima odbacivanja, no učestala sklonost antropomorfizmu je bila učinkovita u oporavku od negativnih osjećaja samo u slučaju vidnih podražaja.

S druge strane, pojedinci koji su bili predisponirani za antropomorfizam (pojedinci koji su skloni spontano davati ljudske karakteristike neljudskim entitetima), su istome bili skloni bez vanjskih incentiva, što je posljedično utjecalo na smanjenje negativnih osjećaja odbacivanja. Kod pojedinaca koji nisu inače skloni antropomorfizmu, tendencija se nije javila ni nakon predstavljanja vizualnih podražaja. Unatoč zanimljivim rezultatima, ovo istraživanje pati od nekih nedostataka. Na primjer, intenzivnija interakcija pojedinaca sa životinjama (npr. maženje ili igra) bi možda dala nešto pouzdanije rezultate. Također, istraživači nisu uzeli u obzir vole li sudionici životinje, što ukazuje na to da antropomorfizam životinja možda nema jednake efekte na dobrobit svih sudionika, naročito ako se uzme u obzir da neki pojedinci svjesno ne žele davati ljudske osobine životinjama. Moguće je također da antropomorfizam sam po sebi ne pridonosi toliko smanjenju negativnih osjećaja, već da se u jednadžbu uključuju i pozitivna distrakcija i emocionalna povezanost koja proizlazi iz antropomorfizma. Naposljetku, moguće je da se sklonost antropomorfizmu i količina očekivane socijalne podrške razlikuje ovisno o vrsti same životinje, odnosno ljubimca.

Paul i suradnici (2014) su proučavali odnos afilijativne motivacije i antropomorfizma i pri tome su iznijeli nalaze nekih ranijih istraživanja. Na primjer, navode kako su vlasnici ljubimaca skloniji davati životinjama ljudske karakteristike poput emocija, želja i razumijevanja (Fidler, Light i Costall, 1996). S druge strane, vlasnici ljubimaca se uvelike razlikuju u tome koliko vjeruju da su njihovi ljubimci uistinu sposobni za složenije kognitivne i emocionalne radnje (npr. Morris i sur., 2008) te u tome koliko vjeruju da su njihovi ljubimci sposobni pružiti socijalnu podršku i odnos sličan ljudskome, te koliko su za ljubimce emocionalno vezani (npr. Bonas, McNicholas i Collis, 2000; pogledati rad od Paul i suradnika za detaljniju listu autora). Waytz, Cacioppo i Epley (2010) su konstruirali skalu pomoću koje su mjerili spremnost pojedinaca da neljudskim entitetima (metafizičkim bićima, prirodnim entitetima, tehničkim uređajima i životinjama) pridaju ljudske osobine, te su utvrdili da je spremnost davanja ljudskih osobina životinjama pozitivno povezana sa spremnošću davanja ljudskih osobina neljudskim entitetima općenito. Ukratko, utvrdili su da je antropomorfično mišljenje stabilna osobina koja je konzistentna za niz meta, odnosno figura (Waytz i sur., 2010). Dodatno, Epley, Waytz i Cacioppo (2007) su pretpostavili da razlike u afilijativnoj motivaciji (potreba pojedinca za osjećajem povezanosti s drugima) mogu biti jedan od ključnih izvora varijacije u spremnosti pojedinaca na antropomorfično

mišljenje. U svom su istraživanju utvrdili da su usamljeni studenti svoje ljubimce opisivali više antropomorfično i u terminima socijalne podrške, za razliku od studenata koji nisu bili usamljeni. U jednom od svojih kasnijih istraživanja Epley i suradnici (2008a) su povezali ovaj nalaz s pretpostavkom da oni pojedinci koji su kronično socijalno isključeni imaju veću tendenciju pridavanja ljudskih karakteristika ljubimcima i neljudskim entitetima u svrhu stvaranja osjećaja socijalne podrške. Paul i suradnici (2014) su svom istraživanju pretpostavili da će stupanj socijalne povezanosti s drugim pojedincima biti negativno povezan s tendencijom sudionika da misle o svojim ljubimcima (konkretno mačkama i psima) na antropomorfičan način. Utvrdili su, na primjer, da pojedinci koji žive sami (bez bračnog partnera) i koji ne napuštaju dom u svrhu posla, uvelike ovise o ljubimcima kada je u pitanju socijalna podrška, što ide u prilog hipotezi o motivaciji za socijalnošću. Kurdek (2009) navodi jedan sličan nalaz, odnosno da je udovištvo također povezano s višom percipiranom podrškom od ljubimaca (pasa). Međutim, navedeni efekti nisu veliki, te ne isključuju mogućnost da su i oni pojedinci koji imaju zadovoljavajuće odnose i socijalnu podršku od drugih ljudi također skloni antropomorfizmu, što je donekle dokazano i u ovom istraživanju. Točnije, vjenčani pojedinci i oni koji žive u zajedničkim kućanstvima i dalje percipiraju visoku socijalnu podršku i povezanost od ljubimaca (Paul i sur., 2014). Navedeno se može povezati s hipotezom da ljubimci više nadopunjuju nego zamjenjuju socijalnu i emocionalnu podršku od drugih ljudi (npr. McConnell i sur., 2011). Paul i suradnici (2014) su također utvrdili da pojedinci koji nemaju djece pokazuju više razine antropomorfizma svojih ljubimaca te isto tako i socijalne podrške od istih. Postoje raniji dokazi da ljubimci kod svojih vlasnika izazivaju slične nježne reakcije kao i djeca te da odnos između vlasnika i ljubimca uvelike podsjeća na odnos između djeteta i roditelja (npr. Serpell, 1996 te Sanefuji, Ohgami i Hashiya, 2007).

Jedan od upečatljivijih nalaza glede sve prisutnijeg antropomorfizma ljubimaca je pojava groblja za ljubimce i njihovog kremiranja (Gadberry i White, 2013). Kako navodi Thurston (1997), u SAD postoji više od pet stotina groblja za ljubimce i brojka raste. Svečani obredi pokapanja i kremiranja pronađeni su u kulturama diljem svijeta, uključujući rimsku, japansku, egipatsku, budističku, meksičku te čak i judaističku i kršćansku (Iliff, 2002; Atwood, 2008 i Thruston, 1997).

1.3.ZDRAVSTVENE DOBROBITI

Jedan od aspekata odnosa ljudi i životinja koji je bio proučavan u mnoštvu istraživanja i radova tijekom posljednjih nekoliko desetljeća jesu zasigurno zdravstvene beneficije ljudi koje proizlaze iz takvih odnosa. Kao što je već prethodno u tekstu navedeno, životinje na različite načine mogu ljudima pomoći u svakodnevnom životu, od pomoći u lovu i zaštite u pretpovijesnim vremenima, pa do različitih oblika socijalne podrške i afilijacije u sadašnjosti. Poznato je, naime, da ljubimci i životinje općenito mogu imati itekako pozitivan učinak na zdravlje ljudi, pa tako jedan (doduše stariji) podatak govori o uštedi od čak 600 milijuna funti godišnje na zdravstvenoj skrbi (manje korištenje zdravstvenih usluga) u Ujedinjenom Kraljevstvu, zahvaljujući vlasništvu kućnih ljubimaca (Phillips, 2002 prema Fine i Beck, 2015). Kako Beck (2002) navodi u jednom od svojih ranijih istraživanja, prisustvo životinje smanjuje usamljenost i potiče razgovor, te sam fizički kontakt između životinje i vlasnika facilitira pojavu pozitivnih fizičkih reakcija, koje su ljudima prijeko potrebne. Nadovezujući se na ovu tvrdnju, Fine i Beck (2015) spominju još jedan navod koji tumači da postoje neosporni dokazi o povezanosti dobrobiti uma i tijela koju dodatno potiču životinje (Creagan, 2002, prema Fine i Beck, 2015). Budući da životinje pružaju neku vrstu socijalne podrške, uvelike doprinose emocionalnom suočavanju pojedinaca koji pate od kroničnih bolesti, čiji je optimističan i pozitivan pogled na ishod bolesti ključan u oporavku (Fine i Eisen, 2008).

O važnosti socijalne podrške u održavanju fizičkog i mentalnog zdravlja govori i Bryant (2008, prema Fine i Beck, 2015), smatrajući da su kućni ljubimci i životinje ključni u pružanju te podrške i na taj način mogu indirektno utjecati na zdravlje svojih vlasnika. Allen, Blascovich i Mendes (2002) navode da postoji mnoštvo dokaza o tome da životinje na neki način predstavljaju „amortizere“ ljudima u stresnim situacijama, dok Wells (2005) navodi da i samo gledanje životinja na slikama ili snimkama može imati sličan efekt. Sličan podatak pružaju Katcher, Friedmann, Beck i Lynch (1983) koji tvrde da su sudionici doživljavali niži krvni tlak prilikom izlaganja stresoru, ukoliko su gledali ribe koje plivaju u akvariju (za razliku od gledanja u akvarij bez riba ili u prazan zid). Friedmann, Locker i Lockwood (1993) su jasno odijelili koje su glavne beneficije vlasništva ljubimaca: poboljšana fizička sprema (ljubimci stimuliraju vježbanje), smanjena anksioznost (ljubimci su izvor fizičkog kontakta) i smanjena usamljenost (ljubimci pružaju osjećaj drugarstva). Međutim, neki autori navode da ne postoje uvjerljivi dokazi o tome da vlasništvo ljubimaca

pomaže pri nošenju s usamljenošću (Gilbey i Tani, 2015). Dodatno, navode kako je pozitivan odnos između kontakta sa životinjama i dobrobiti bio utvrđen samo u slučaju kontakta s terapijskim životinjama, no i taj efekt se vjerojatno (prema autorima) može pripisati više samom terapijskom procesu nego prisustvu životinje (Gilbey i Tani, 2015). Odendaal i Meintjes (2003) su u svom istraživanju utvrdili da maženje i pričanje sa ljubimcem (konkretno, psom) smanjuje krvni pritisak i razine kortizola. Isto tako, uvrđili su da se razina oksitocina gotovo udvostručila kod vlasnika, dok je sličan rezultat utvrđen i kod samih pasa. Naposljetku, povećala se i razina beta endorfina i dopamina kod ljudi. Samo dodirivanje, maženje i držanje ljubimca može smanjiti broj otkucaja srca kod ljudi, što je i utvrđeno u nekim istraživanjima (Fine i Beck, 2015).

Bennett, Trigg, Godber i Brown (2015) su u svom istraživanju pokušali utvrditi povezanost između psihološke dobrobiti i vlasništva ljubimaca kod Australaca starijih od 65 godina, vlasnika i ne-vlasnika ljubimaca. Točnije, nastojali su utvrditi je li prisustvo ljubimaca povezano s indikatorima psihološke dobrobiti, uključujući osobnu subjektivnu dobrobit, percipiranu socijalnu podršku, usamljenost, depresivnost, anksioznost, stres, pozitivna i negativna raspoloženja te percipiranu samoefikasnost. Naime, u nekim istraživanjima je utvrđeno da vlasništvo ljubimaca zapravo dovodi do češće pojave depresivnih simptoma, dok neka druga istraživanja navode povišene razine dosade i usamljenosti (Parslow i sur., 2005; Wells i Rodi, 2000). Međutim, pozitivni efekti prisustva ljubimaca nisu zanemareni, tako da Pikhartova, Bowling i Victor (2014) navode da, kod starijih žena u Engleskoj, vlasništvo ljubimaca zapravo štiti od efekata usamljenosti. Dodatno, Colombo i sur. (2006) navode da kod starijih odraslih prisustvo ljubimaca dovodi do pozitivnije percepcije kvalitete života i povećanog zadovoljstva istim. Crowley-Robinson, Fenwick i Backshaw (1996) u jednom starijem istraživanju nabrajaju koji su pozitivni efekti vlasništva ljubimaca: povećana energija, smanjena depresivnost, umor, zbunjenost i napetost. Bennett i suradnici (2015) su utvrdili da vlasništvo ljubimaca samo po sebi, bez obzira na vrstu ljubimca, možda i nije povezano sa značajnim razlikama u indikatorima psihološke dobrobiti i raspoloženja kod starijih sudionika, budući da nisu utvrdili niti jednu značajnu razliku u dobrobiti s obzirom na vlasništvo i vrstu ljubimca. Međutim, kod svih vlasnika ljubimaca frekvencija prisutstva ljubimaca je bila umjereno negativno povezana s depresivnošću, anksioznošću, stresom i usamljenošću. Nadalje, kod vlasnika pasa je utvrđena visoka negativna povezanost između prisustva ljubimca i depresivnosti, te umjerena negativna povezanost prisustva ljubimca i anksioznosti i

usamljenosti. Dodatno, utvrđene su umjerene pozitivne korelacije između prisustva psa i opreznosti, sreće, veselosti, aktivnosti, socijabilnosti, relaksacije i samoeфикаsnosti. Kod vlasnika mačaka je utvrđeno nešto manje značajnih veza, vjerojatno zbog manjeg uzorka vlasnika mačaka. Ukratko, autori su zaključili da česta prisutnost ljubimca, naročito psa, može biti ključna u borbi protiv lošeg mentalnog zdravlja, barem u dobnoj skupini ispitanoj u ovom istraživanju. Autori još nadodaju da iako samo vlasništvo ljubimca možda i nije dovoljno da poboljša dobrobit vlasnika, provođenje vremena s ljubimcem pa čak i u rudimentarnim aktivnostima (poput pripreme jela i gledanja televizije) može imati pozitivan učinak.

Hodgson i suradnici (2015) su u svom radu ukazali na neke osnovne prednosti vlasništva ljubimaca u kontekstu zdravstvenih potreba po jedinaca, ali su također naveli i neke moguće opasnosti. O značajnosti ljubimaca u održavanju zdravlja svojih vlasnika govori i sama činjenica da je Nacionalni Zdravstveni Institut SAD-a u jednoj od izjava o koristima vlasništva ljubimaca naveo da se u svim budućim istraživanjima o ljudskom zdravlju uključi podatak o vlasništvu i prisutnosti ljubimaca, kao i o prirodi odnosa ljubimca i vlasnika (prema Hodgson i sur., 2015, preuzeto s <http://consensus.nih.gov/1987/1987HealthBenefitsPetsta003html.htm>). Također, neki autori navode da psiholozi i socijalni radnici uviđaju sve veću korist i važnost ljubimaca u obiteljskim sustavima i sve češće ih upotrebljavaju u svojim terapijskim pristupima (Walsh, 2009 te Hafen i sur., 2007). Jedan od interesantijih pojmova na kojem Hodgson i suradnici (2015) zapravo i temelje svoj rad jest *zooeiya* (od grč. *zoion* (životinja) i *Hygeia* (boginja zdravlja)) – korist ljubimaca na fizičkom, emocionalnom i socijalnom planu vlasnika. Pojam je suprotan izrazu *zoonosis*, odnosno bolesti proizašle od životinja. Već je u nekoliko navrata spomenuto koje su neke od glavnih koristi vlasništva ljubimaca, međutim Hodgson i suradnici (2015) spominju još i koristi na socijalnom planu. To uključuje povećanje socijalnih interakcija, poticanje generaliziranog reciprociteta i socijalnog povjerenja (Putnam, 1995). Još se spominje i kataliziranje građanskog angažmana, poticanje dobrosusjedskih odnosa i osjećaja zajedništva (Brown i Rhodes, 2006). Hodgson i suradnici (2015) navode da *zooeiya*, to jest, ljubimci mogu na zdravlje vlasnika utjecati na 4 osnovna načina: mogu biti graditelji socijalnog kapitala, sredstvo redukcije moguće (i postojeće) štete, motivatori zdravog ponašanja te isto tako mogu biti aktivni dio planova terapije svojih vlasnika. Kao graditelji socijalnog kapitala, ljubimci potiču vlasnike na sudjelovanje u organiziranim i ležernim aktivnostima, naime dokazano je da su pojedinci koji imaju

ljubimce više uključeni u socijalne aktivnosti od pojedinaca koji nisu vlasnici ljubimaca (Wood, Giles-Corti i Mulsara, 2005). Ukratko, ljubimci grade mreže među ljudima, što dovodi do kooperacije i poželjnih ishoda (Hodgson i sur., 2015). Kao sredstvo redukcije štete ljubimci mogu neizravno potaknuti svoje vlasnike na odgovornije ponašanje. Na primjer, ukoliko je vlasnik pušač (a kako samo pasivno pušenje može štetiti i ljubimcima), motivacija da ne naštetiti svom ljubimcu ga može potaknuti na redukciju štetnog ponašanja poput smanjenja pušenja, zabrane pušenja u kući, prestanka pušenja i slično (Milberger, Davis i Holm, 2009). Nadovezujući se na prethodnu dimenziju, ljubimci mogu također motivirati zdravo ponašanje svojih vlasnika, budući da je dokazano da je, na primjer, vlasništvo psa pouzdan indikator povećane fizičke aktivnosti (Brown i Rhodes, 2006). Nadalje, djeca koja imaju pse su također i uključena u energičnije fizičke aktivnosti i prohodaju više od djece koja nemaju ljubimce (Owen i sur., 2010). Naposljetku, ljubimci mogu biti aktivni dio planova terapije svojih vlasnika, jer mnogi kontrolabilni rizični faktori mogu biti ublaženi pomoću ljubimaca, poput fizičke neaktivnosti, pretilosti, pušenja, hipertenzije te socijalne izolacije potaknute kroničnom bolešću ili psihičkom bolešću (Hodgson i sur., 2015). Na primjer, u jednom istraživanju je utvrđeno da su ljubimci učinkovitiji u kontroli hipertenzije kao posljedice stresnog događaja od inhibitora angiotenzin-konvertirajućih enzima (Allen, Shykoff i Issa, 2001). Dodatno, vlasnici mačaka su manje podložni riziku kardiovaskularnih bolesti i s njima povezane smrti (Qureshi i sur., 2008). Jedna od bolesti za koje najčešće postoji zabrinutost jest upravo dječja astma. Dapače, povećan kontakt djece i pasa i mačaka zapravo ima zaštitni učinak za djecu, s obzirom da upravo taj kontakt gradi imunitet kod djece (Bergroth i sur., 2012). Na planu mentalnih bolesti, ljubimci omogućuju vlasnicima da prestanu negativno misliti o sebi, te ih potiču na veći angažman u aktivnostima, što rezultira boljom kvalitetom života (Beck, 2005). Uključivanje aktivnosti s ljubimcima u već postojeći tretman, osim što smanjuje troškove terapije, se bazira na već postojećim resursima te pojačava pacijentov doživljaj normalnosti (Hodgson i sur., 2015). Pozitivne efekte ljubimaca na mentalno zdravlje spominju u svome radu Bao i Schreer (2016), odnosno navode kako je vlasništvo ljubimaca povezano s nižim razinama depresivnosti kod pacijenata (npr. Clark Cline, 2010). Kao što je ranije navedeno, Hodgson i suradnici (2015) navode i neke rizike vlasništva ljubimaca. Spominju primarno mogućnost zaraze, ozljede te lošeg raspoređivanja prioriteta u obitelji. Takozvane zoonotičke bolesti (bolesti koje zahvaćaju ljude i životinje) sve su češće zahvaljujući povećanoj urbanizaciji, narušavanju prirodnih staništa životinja, klimatskim promjenama,

internacionalnim putovanjima te intimnim interakcijama između ljudi i ljubimaca (Perrin, 2009). Moguće bolesti su dermatofitoza, salmonela, toksoplazmoza (Hodgson i sur., 2015). Opasnost koja je lakše sprječiva su zoonotičke ozljede poput ugriza, ogrebotina te traumatskih ozljeda koje nisu nužno zarazne (Hodgson i sur., 2015). Slična situacija je i kod razvoja alergija kod novorođenčadi (Smith, 2012). Američki Centar za kontrolu i prevenciju bolesti navodi da su cijepljenje protiv bjesnoće i uklanjanje intestinalnih crva kod ljubimaca ključni koraci u prevenciji mogućih zaraza (prema Hodgson i sur., 2015, preuzeto s <http://www.cdc.gov/rabies/prevention/people.html>). Ljubimci također mogu biti i razlog loše raspodjele prioriteta u obitelji, tako da ponekad vlasnici znaju odbiti boravak u bolnici u strahu da će njihov ljubimac ostati sam i nezbrinut (McNicholas i sur., 2005). Hodgson i suradnici (2015) navode da pacijenti nekad znaju i napustiti medicinske ustanove ukoliko pomisle da je njihov ljubimac ugrožen. U težim slučajevima loše raspodjele prioriteta, terapeuti mogu predložiti uklanjanje ljubimaca iz kućanstva, no to se uzima u obzir tek kao posljednja opcija (Hodgson i sur., 2015).

Na kontradiktorne rezultate istraživanja utjecaja vlasništva ljubimaca na dobrobit vlasnika ukazuju Bao i Schreer (2016). Točnije, spominju rezultate nekih istraživanja (npr., McConnell i sur., 2011; Centar za Istraživanje Pew, 2006) koji tumače da ili ne postoje značajne razlike između vlasnika i nevlasnika ljubimaca kada je u pitanju sreća, ili da su ti nalazi kompleksni. Bao i Schreer (2016) spominju trokomponentni model subjektivne dobrobiti, to jest sreće, koji se sastoji od visokog zadovoljstva životom, mnogo pozitivnih i malo negativnih emocija (Diener, 1984). Sve tri komponente nisu detaljno istražene u kontekstu vlasništva ljubimaca, barem prema navodima Bao i Schreera (2016), što može pružiti objašnjenje prethodno navedenih kontradiktornih rezultata istraživanja odnosa subjektivne dobrobiti i vlasništva ljubimaca. Naime, moguće je da se vlasnici i nevlasnici ljubimaca razlikuju samo u nekim komponentama (npr. u zadovoljstvu ali ne i emocijama), stoga se u budućim istraživanjima moraju u obzir uzeti sve tri komponente. Bao i Schreer (2016) nadalje spominju moguće medijatore veze dobrobiti i vlasništva ljubimaca, pa tako navode crte ličnosti, strategije emocionalne regulacije i osnovne potrebe. Kada su u pitanju crte ličnosti, utvrđeno je da su vlasnici ljubimaca više ekstravertirani i savjesni, te da su konkretno vlasnici pasa više ekstravertirani, prijazni i savjesni te manje neurotični i otvoreni od vlasnika mačaka. Poznato je, također, da je sreća povezana s višim razinama ekstraverzije i nižim razinama neuroticizma (Costa i McCrae, 1980), stoga su upravo ekstraverzija i neuroticizam potencijalni medijatori veze između subjektivne dobrobiti (sreće) i vlasništva

ljubimaca te subjektivne dobrobiti i preferirane vrste ljubimca (Bao i Schreer, 2016). Kada su u pitanju strategije emocionalne regulacije, općenito se smatra da će se „sretnija“ skupina sudionika, odnosno vlasnici ljubimaca, češće okrenuti kognitivnoj reprocjeni (promjena načina razmišljanja o emocionalnom događaju, što rezultira promjenom same emocije; Gross i John, 2003), za razliku od supresije (suočavanje s emocijama nakon što se sam događaj zbio; Bao i Schreer, 2016). Stoga se može zaključiti da će reprocjena biti pozitivno a supresija negativno povezana sa subjektivnom dobrobiti (Bao i Schreer, 2016). Nadalje, u kontekstu osnovnih ljudskih potreba, spominje se podjela od Deci i Ryan (2000), koja kao tri osnovne potrebe navodi kompetentnost (želja za savladavanjem i proširenjem vještina), povezanost (želja za bliskošću s drugima) i autonomiju (želja za samostalnošću i samostalnim donošenjem odluka). Sukladno navedenome, McConnell i suradnici (2011) su utvrdili da su pojedinci koji su u odnosu s psima zadovoljili temeljne psihološke potrebe, bili sretniji i manje deprimirani. Iz svega navedenog se može zaključiti da osnovne potrebe, naročito potreba za povezanošću, itekako mogu biti medijatori veze između vlasništva ljubimaca i subjektivne dobrobiti (Bao i Schreer, 2016). Još jedan konstrukt, koji je već ranije u tekstu analiziran, se navodi kao jedan od potencijalnih medijatora, a to je upravo antropomorfizam (Bao i Schreer, 2016). Moguće je da vlasnici ljubimaca, kako svojim ljubimcima pridaju ljudske karakteristike, stvarajući bliske veze s njima u principu povećavaju vlastitu razinu sreće (Bao i Schreer, 2016). U svom istraživanju Bao i Schreer (2016) su upravo nastojali ispitati odnos vlasništva ljubimaca i osobne dobrobiti. Utvrdili su da su vlasnici ljubimaca postigli značajno više rezultate na skali zadovoljstva životom u odnosu na nevlasnike, međutim u ostalim dimenzijama (sreća, pozitivne i negativne emocije) značajna razlika nije utvrđena. Moguće je da je jedno od objašnjenja ovakvih rezultata koliko dugo vlasnici imaju svoje ljubimce. Odnosno, moguće je da su se vlasnici koji već dugo imaju svog ljubimca adaptirali na njegovo prisustvo, to jest, bili su najsretniji kada je ljubimac prvi put došao u njihov dom te je razina sreće lagano opadala do bazalne razine (Bao i Schreer, 2016). Frederick i Loewenstein (1999) taj fenomen nazivaju hedoničkom adaptacijom. Još jedno od objašnjenja je da, budući da je zadovoljstvo životom kognitivna komponenta dobrobiti (Diener, 1984), kao takvo otporno na adaptaciju jer vlasnici kada procjenjuju svoje općenito zadovoljstvo razmišljaju o svojim ljubimcima, dok u slučaju svakodnevnih emocija ljubimci ne igraju veliku ulogu (Bao i Schreer, 2016). Dodatno, autori su utvrdili da vlasnici pasa u odnosu na vlasnike mačaka općenito izjavljuju o većoj subjektivnoj dobrobiti, manje su skloni koristiti supresiju te imaju zadovoljeniju potrebu za

povezanošću (Bao i Schreer, 2016). Naposljetku, nije utvrđena nijedna značajna razlika između vlasnika pasa i mačaka s obzirom na petofaktorski model ličnosti.

U svrhu pobližeg ispitivanja problematike odnosa privrženosti kućnim ljubimcima, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca, cilj ovog istraživanja jest upravo ispitati navedene trendove na manjem uzorku hrvatskih sudionika, budući da na području Republike Hrvatske postoji manjak sličnih istraživanja. U uzorak su uključeni vlasnici pasa i vlasnici mačaka, s obzirom na prevalenciju navedenih ljubimaca u kućanstvima.

2. CILJ

Ispitati odnos privrženosti kućnom ljubimcu, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca, točnije kod vlasnika mačaka i pasa.

3. PROBLEMI

1. Ispitati postoji li razlika u privrženosti kućnim ljubimcima s obzirom na vrstu ljubimca (mačka ili pas) i primarnost skrbi (primarni ili sekundarni vlasnik).
2. Ispitati postoji li razlika u sklonosti antropomorfizmu te u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca, s obzirom na vrstu ljubimca i primarnost skrbi.
3. Utvrditi povezanost privrženosti kućnom ljubimcu, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca.

4. HIPOTEZE

1. Rezultati nekih ranijih istraživanja navode kako su upravo vlasnici pasa i primarni vlasnici ljubimaca pokazivali veće razine privrženosti svojim ljubimcima u odnosu na vlasnike mačaka, odnosno sekundarne vlasnike ljubimaca (npr. Zasloff, 1996 ili Archer, 1997; Kurdek, 2009; Marks, Koepke i Bradley, 1994) stoga se isti smjer očekuje i u ovom istraživanju.

2. S obzirom da se u nekim ranijim istraživanjima navodi kako su sudionici bili skloniji davanju antropomorfičnih karakteristika psima, u odnosu na mačke (npr., Bonas, McNicholas i Collis, 2000), za očekivati je da će i u ovom istraživanju antropomorfizam biti izraženiji kod vlasnika pasa. Nadalje, poznato je da vlasnici pasa u većini slučajeva doživljavaju veće zdravstvene (mentalne i fizičke) ali i socijalne dobrobiti u odnosu na vlasnike mačaka, na što ukazuju i rezultati nekih ranijih istraživanja (npr., Bennett, Trigg, Godber i Brown, 2015; Bao i Schreer, 2016), te se isto očekuje i u ovom istraživanju. Također, s obzirom na konzistentno potvrđene razlike u privrženosti ljubimcima između primarnih i sekundarnih vlasnika (npr. Marks i sur., 1994), očekuje se da će se te dvije skupine vlasnika ljubimaca razlikovati i u antropomorfizmu kao i pretpostavljenim ishodišnim varijablama ovog odnosa.

3. Budući da dosadašnja istraživanja potvrđuju pozitivan odnos privrženosti ljubimcu i antropomorfizma (McConnell, Lloyd i Buchanan, 2016; Bartz i sur., 2016) kao i fizičke i mentalne dobrobiti kod vlasnika ljubimaca (Allen, Blascovich i Mendes, 2002; Fine i Beck, 2015), i u ovom istraživanju očekuju se jednaki odnosi.

5. METODA

5.1. Sudionici

Istraživanje je provedeno online putem na prigodnom uzorku vlasnika mačaka i pasa. Glavna problematika istraživanja se temeljila na proučavanju odnosa privrženosti kućnom ljubimcu, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca, odnosno kod vlasnika mačaka i pasa.

Ukupni broj sudionika koji su sudjelovali u istraživanju bio je 505. Od toga je 62,4% bilo vlasnika pasa (od čega 94% su bile žene a tek 6% muškarci), a 37,6% vlasnika mačaka (od čega 90% žena, a 10% muškaraca). Sudionici su pretežito pripadnici studentske populacije te je prosječna dob iznosila 27,63 za muškarce te 27,39 za žene. Većina sudionika je s područja Splita (24,1%), zatim Zadra (16,2%) te iz Zagreba (15,2%) dok je ostatak sudionika iz različitih dijelova Hrvatske (44,29%) te nekolicina hrvatskih državljana iz inozemstva (0,01%).

Tablica 1. Deskriptivni parametri dobi sudionika istraživanja (N=505).

	<i>Muškarci</i>			<i>Žene</i>		
	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
<i>Vlasnici pasa</i>	19	27.05	9.56	296	27.58	9.18
<i>Vlasnici mačaka</i>	19	28.21	8.24	171	27.19	8.72

Od 38 muškaraca koji su sudjelovali u istraživanju, njih 42,1% se izjasnilo kao primarni a 57,9% kao sekundarni vlasnici svojih ljubimaca. S druge strane, od 467 žena njih 66% se izjasnilo kao primarne a 34% kao sekundarne vlasnice svojih ljubimaca. S obzirom na vrstu ljubimca, od 315 vlasnika pasa, njih 64,4% se izjasnilo kao primarni a 35,6% kao sekundarni vlasnici ljubimaca, dok je od 190 vlasnika mačaka njih 63,7% bilo primarno a 36,3% sekundarno.

51,3% uzorka su činili studenti, dok se velik broj sudionika izjasnilo kao zaposleno (37,8%) dok je manji broj bio nezaposlen (8,7%). Najmanje je bilo sudionika pripadnika umirovljeničke populacije (0,7%) dok je njih 1,4% navelo neki drugi radni status.

Većina sudionika se izjasnila da su u vezi (44,6%) dok ih je slobodno bilo 37,2%. Nešto manji broj sudionika je bio u braku (17,2%) dok je udovaca/udovica bilo najmanje (0,3%). Također je bilo izrazito malo sudionika koji su naveli neke druge statute veze (0,6%).

Prosječan broj ljubimaca po sudioniku je iznosio 1,73 dok je prosječni vremenski period vlasništva iznosio 5,19 godina. Dodatno, stupanj privrženosti ljubimcu (opća mjera u obliku jednog pitanja s odgovorima u rasponu vrijednosti od 1 do 5) je iznosio 4,74, što ukazuje na izrazitu privrženost ljubimcima, barem u vidu ove jednostavne mjere. Nasposljertku, gledajući odgovore na pitanje o opterećenosti vlasništvom ljubimca (opća mjera slična općoj mjeri privrženosti ljubimcu; jedno pitanje s odgovorima u rasponu vrijednosti od 1 do 5), sudionici su prosječno opterećeni brigom, odnosno skrbi za svog ljubimca, gledajući grubi rezultat ove mjere.

5.2. Postupak

Ispitivanje je provedeno online putem, uz dobrovoljnu suglasnost i anonimnost sudionika. Obavijest o provođenju istraživanja je objavljena u većem broju pretežito studentskih *Facebook* grupa, kao i na osobnom profilu istraživača. Također, ispitivač je zamolio sudionike da ukoliko su u mogućnosti, proslijede upitnik poznanicima čime je ostvaren dodatan broj sudionika.

Sudionicima je naglašeno da na upitnike odgovaraju imajući na umu samo jednog ljubimca (ukoliko ih imaju više).

5.3. Instrumenti

Na početku samog upitnika sudionicima su postavljena pitanja demografske prirode (dob, spol, radni status, status veze i mjesto stanovanja) nakon čega su upućeni na ispunjavanje ostatka upitnika. Dodatno, prije ispunjavanja upitnika vezanih uz vlasništvo ljubimaca, sudionici su ispunjavali pitanja općenito vezana uz njihove ljubimce (broj ljubimaca, vrsta, koliko dugo imaju ljubimca te koliko su im privrženi).

1.) Dienerove skale subjektivne dobrobiti: Skala zadovoljstva životom, Skala prosperiteta i Skala pozitivnih i negativnih iskustava (Diener, 1984; adaptirana verzija na hrvatski jezik Komšo i Burić, 2016)

2.) Upitnik fizičkih simptoma (PHQ-15; Kroenke, Spitzer, Williams i Löwe, 2010; adaptirana verzija na hrvatski jezik Slišković, 2019)

3.) Kratki upitnik mentalnog zdravlja (MHI-5; Davies i sur., 1988; Berwick i sur., 1991; adaptirana verzija na hrvatski jezik Slišković, 2019)

4.) Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti (prilagođen kućnim ljubimcima; Ombla, Penezić i Jurkin, 2016)

5.) Skala antropomorfizma (Ćubela Adorić i Kalinić, 2016)

6.) Skala skrbi za ljubimca (Ombla, 2014)

1.) Dienerove skale subjektivne dobrobiti: Skala zadovoljstva životom, Skala prosperiteta i Skala pozitivnih i negativnih iskustava (Diener, 1984; adaptirane na hrvatski jezik od strane Komšo i Burić, 2016)

Subjektivna dobrobit definira se kao pojedinačeva afektivna i kognitivna procjena vlastitog života, a odnosi se na emocionalne reakcije na različite događaje, ali i kognitivne prosudbe zadovoljstva i ispunjenosti. Subjektivna dobrobit je širok pojam koji obuhvaća doživljaj ugodnih emocija, manje frekvencije negativnih raspoloženja i visoko zadovoljstvo životom. Pozitivna iskustva, koja su dio visoke subjektivne dobrobiti, ključni su koncept pozitivne psihologije jer se smatra da ona život čine vrijednim življenja (Diener, Oishi i Lucas, 2009). Budući da je subjektivna dobrobit varijabla koja se sastoji od više komponenti, sukladno tome se i u njoj procjeni koristi više različitih skala, od kojih su tri korištene i u ovom istraživanju. Autorice upućuju na zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike svih skala, uz visoke razine pouzdanosti tipa unutrašnje konzistencije Skale zadovoljstva životom ($\alpha = .87$), Skale pozitivnih iskustava ($\alpha = .89$), Skale negativnih iskustava ($\alpha = .84$) te Skale prosperiteta ($\alpha = .89$). U ovom istraživanju su također utvrđene visoke razine pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije Skale zadovoljstva životom ($\alpha = .86$), Skale pozitivnih iskustava ($\alpha = .90$), Skale negativnih iskustava ($\alpha = .85$) te Skale prosperiteta ($\alpha = .91$).

a) **Skala zadovoljstva životom** (Satisfaction with Life Scale – SWLS; Diener, Emmons, Larsen i Griffin, 1985) sastoji se od 5 čestica koje mjere opće kognitivne procjene zadovoljstva životom. Od sudionika se traži da izraze slaganje sa svakom tvrdnjom koristeći se skalom od 7 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem do 7 – u potpunosti se slažem). Primjer čestice je: „Moj život je vrlo blizu onome što smatram idealnim.“ Ukupan rezultat formira se zbrajanjem procjena odgovora na svih pet tvrdnji, pri čemu viši rezultati upućuju na veće zadovoljstvo.

b) **Skala pozitivnih i negativnih iskustava** (Scale of Positive and Negative Experience – SPANE; Diener i sur., 2009) sastoji se od 12 čestica grupiranih u dvije subskale: šest čestica se odnosi na ispitivanje pozitivnih osjećaja, a preostalih šest čestica se odnosi na ispitivanje negativnih osjećaja. Kod obje subskale tri su čestice općenite (npr. „Pozitivno“ i „Negativno“), a tri su specifične (npr. Radosno, Tužno). Zadatak sudionika je da na skali od 5 stupnjeva (1 – vrlo rijetko ili nikad do 5 – vrlo često ili uvijek) procijeni vlastita iskustva u posljednja 4 tjedna. Rezultat se formira posebno za negativna i posebno za pozitivna iskustva, te na obje subskale može varirati od 6 do 30. Također, ova dva rezultata moguće

je kombinirati tako da se od rezultata negativnih iskustava oduzme rezultat pozitivnih iskustava, koji onda može varirati od -24 do 24.

c) **Skala prosperiteta** (Flourishing Scale – FS; Diener i sur., 2009) sastoji se od 8 tvrdnji koje opisuju ključne aspekte emocionalnog funkcioniranja kod ljudi, od pozitivnih odnosa do osjećaja kompetentnosti i osjećaja značenja i smisla u životu. Od sudionika se traži da izraze stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom koristeći se skalom od 7 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem do 7 – u potpunosti se slažem). Primjer čestice je: „Vodim svrhovit i smislen život.“ Rezultat se formira zbrajanjem svih procjena, te može varirati od 8 do 56. Viši rezultati ukazuju na veću percipiranu uspješnost u važnim područjima funkcioniranja. Skala prosperiteta novija je mjera psihološke dobrobiti, a konstruirana je u svrhu mjerenja psihosocijalnog prosperiteta. Prema ranim humanističkim psihološkim teorijama (Diener i sur., 2010) postoji nekoliko univerzalnih ljudskih psiholoških potreba kao što su potreba za kompetencijom, povezanošću i samoprihvatanjem, a nekoliko tih karakteristika obuhvaćeno je i ovom skalom. Skala sadrži čestice o socijalnim odnosima: ima li pojedinac podržavajuće i nagrađujuće odnose, doprinosi li sreći drugih ljudi i je li poštovan od strane drugih. Uz to, sadrži čestice o svrhovitosti i značaju života pojedinca te o uključenosti i interesu za aktivnosti kojima se bavi. Naposljetku, autori su uključili i čestice koje mjere osjećaj kompetentnosti i sposobnosti u aktivnostima koje pojedinac smatra važnim.

2.) Upitnik fizičkih simptoma (PHQ-15; Kroenke, Spitzer, Williams i Löwe, 2010; adaptiran na hrvatski jezik od strane Slišković, 2019)

Somatizacija je jedna od najčešćih pojava u primarnoj zdravstvenoj skrbi, te kao takva je obilježena funkcionalnom onemogućenošću i korištenjem zdravstvenih usluga (ukoliko su iste dostupne). Međutim, broj instrumenata za opisivanje somatskih simptoma je skroman te isti nisu široko upotrebljavani. Upitnik fizičkih simptoma (PHQ-15) konstruiran od strane Kroenke i suradnika (2010) upravo služi kao kratka i potencijalno pouzdana mjera ozbiljnosti somatskih simptoma. Upitnik se sastoji od 15 čestica od kojih svaka označava po jedan simptom. sudionici ponajprije na skali od 1 do 5 označavaju svoje fizičko zdravlje općenito, zatim na skali od 0 do 2 označavaju ozbiljnost navedenih simptoma (npr. „Bol u trbuhu“, „Bol u leđima“, „Vrtoglavice“ itd.). Autori navode zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike upitnika uz pouzdanost tipa unutarne konzistencije $\alpha = .80$, dok je u slučaju ovog istraživanja pouzdanost tipa unutarnje

konzistencije također bila visoka i zadovoljavajuća $\alpha = .80$. Upitnik je na hrvatski jezik adaptiran od strane Slišković (2019).

3.) Kratki upitnik mentalnog zdravlja (MHI-5; Davies i sur., 1988; Berwick i sur., 1991; adaptiran na hrvatski jezik od strane Slišković, 2019)

Kratki upitnik mentalnog zdravlja se sastoji od 5 čestica kojima se ispituje samoprocjena mentalnog stanja sudionika označavanjem frekvencije navedenih mentalnih simptoma/stanja na skali od 1 - stalno do 6 - nikada (npr. „Tijekom proteklih mjesec dana, koliko često ste bili vrlo nervozni?“). Utvrđene su zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike upitnika, uz pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .83$ (Slišković, 2019). U ovom istraživanju je također utvrđena visoka pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .87$.

4.) Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti (prilagođen kućnim ljubimcima; Ombla, Penezić i Jurkin, 2016)

Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti (Attachment features and functions measure, Tancredy i Fraley, 2006) je mjera karakteristika i funkcija privrženosti u odnosima s bliskim osobama. Koristi se pri procjeni stupnja u kojem određen bliski odnos (potencijalni odnos privrženosti) kvantitativno odgovara privrženosti (stupanj izraženosti pojedinih karakteristika/funkcija privrženosti u odnosu s konkretnom figurom/objektom privrženosti). Sukladno tome, upitnik dozvoljava procjenu osnovnih funkcija i karakteristika privrženosti u unaprijed zadanom odnosu s određenom bliskom figurom. Verzija upitnika korištena u ovom istraživanju adaptirana je za korištenje kod sudionika vlasnika kućnih ljubimaca, te u obzir uzima dvije subskale originalnog upitnika – Sigurno utočište (6 čestica) i Separacijsku anksioznost (5 čestica). sudionici na skali od 1 do 7 označavaju stupanj slaganja s pojedinim česticama upitnika. Autori navode zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike upitnika, uz visoku pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .94$ za skalu Sigurnog utočišta te $\alpha = .88$ za skalu Separacijske anksioznosti. U slučaju ovog istraživanja također je utvrđena visoka pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .94$ za skalu Sigurnog utočišta te $\alpha = .91$ za skalu Separacijske anksioznosti.

5.) Skala antropomorfizma (Ćubela Adorić i Kalinić, 2016)

Skala antropomorfizma se koristi pri procjeni sklonosti vlasnika ljubimaca davanju ljudskih karakteristika svojim ljubimcima, odnosno sklonosti antropomorfizmu vlastitih ljubimaca, a temelji se na proučavanju teoretske osnove antropomorfizma i tvrdnji iz različitih upitnika kojima se ispituje odnos čovjeka i njegovog kućnog ljubimca. Skala se sastoji od 15 čestica raspoređenih u dvije subskale, odnosno Doživljaj razumijevanja od strane ljubimca (npr. „Moj ljubimac razumije moje osjećaje“) i Manifestacije antropomorfizma u ponašanju vlasnika prema ljubimcu (npr. „Darujem ljubimca kada mu je rođendan“). Zadatak sudionika je bio da na skali od 1 - uopće se ne slažem do 5 - potpuno se slažem označe stupanj slaganja sa pojedinom česticom pri čemu je rezultat na pojedinim subskalama jednak prosječnoj vrijednosti procjena na pripadajućim česticama. S obzirom na značajnu korelaciju među subskalama kao indikator antropomorfizma koristi se i ukupni rezultat koji je jednak prosječnoj vrijednosti procjena na svim česticama, te se isti postupak primijenio i u ovom istraživanju. Autorice navode zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike upitnika uz visoku pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .85$. U slučaju ovog istraživanja također je utvrđena visoka pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .89$.

6.) Skala skrbi za ljubimca (Ombla, 2014)

Skala skrbi za ljubimca, inicijalno sastavljena kao mjera skrbi o psu, u ovom istraživanju se također koristi i pri procjeni skrbi o mačkama. Sukladno modifikaciji, čestica broj 6. („Izvodim svog ljubimca u šetnje.“) se odnosi samo na vlasnike pasa te se pri obradi rezultata kod vlasnika mačaka u obzir uzima 9 čestica, umjesto 10 kao kod vlasnika pasa. Skala se sastoji od 10 čestica, pri čemu sudionici na skali od 1 do 5 označavaju svoje slaganje s navedenim tvrdnjama (npr. „Vodim računa o potrebama svog kućnog ljubimca.“). Utvrđene su zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike upitnika uz pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .86$ (Ombla, 2014). U ovom istraživanju je također utvrđena visoka i zadovoljavajuća pouzdanost tipa unutarnje konzistencije $\alpha = .90$.

6. REZULTATI

6.1. Deskriptivni pokazatelji

Prije provjere istraživačkih problema i primjene parametrijskih statističkih postupaka proveden je izračun pokazatelja normaliteta distribucije korištenih skala, odnosno Kolmogorov – Smirnov (K-S) test te izračun indeksa asimetričnosti i spljoštenosti (Tablica 2). Prema K-S testu, distribucije rezultata za sve subskale značajno odstupaju od normalne, pri čemu ih je većina pomaknuta prema višim vrijednostima, što ukazuje na to da su distribucije negativno asimetrične. Jedina subskala čija distribucija ne odstupa značajno od normalne jest subskala Sigurnog utočišta Upitnika karakteristika i funkcija privrženosti. Distribucija rezultata za subskalu Negativnih iskustava pozitivno je asimetrična, odnosno pomaknuta je prema nižim vrijednostima. Drugim riječima, većina sudionika pozitivno procjenjuje vlastitu dobrobit, gledajući Dienerove skale subjektivne dobrobiti. Dodatno, distribucija rezultata Kratkog upitnika mentalnog zdravlja negativno je asimetrična, odnosno pomaknuta je prema višim vrijednostima, dok je distribucija rezultata Upitnika fizičkih simptoma pomaknuta prema nižim vrijednostima, odnosno pozitivno je asimetrična. Točnije, sudionici uglavnom izjavljuju o manje mentalnih i fizičkih simptoma u proteklih nekoliko tjedana. Kada je riječ o varijablama vezanima uz vlasništvo kućnih ljubimaca, sudionici su skloniji antropomorfizmu te doživljavaju više razine separacijske anksioznosti ukoliko su odvojeni od ljubimaca, ali su isto tako i općenito privrženiji svojim ljubimcima. Također, sudionici izjavljuju o posvećenoj skrbi o ljubimcima.

Unatoč značajnim odstupanjima prema K-S testu, indeksi spljoštenosti i asimetričnosti za sve korištene skale su u prihvatljivom rasponu rezultata, odnosno indeksi spljoštenosti nisu veći od 10, a indeksi asimetričnosti veći od 3 (Kline, 2005).

Tablica 2 Prikaz rezultata Cronbach-alpha testa pouzdanosti, Kolmogorov – Smirnov testa normaliteta distribucije i indeksa asimetričnosti i spljoštenosti korištenih skala

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Raspon</i>	<i>Cronbach-alpha</i>	<i>K-S test</i>	<i>Indeks asimetričnosti (st. pogreška)</i>	<i>Indeks spljoštenosti (st. pogreška)</i>
<i>Dienerove skale subjektivne dobrobiti</i>	<i>Skala zadovoljstva životom</i>	24,02	5,58	5-35 (1-35)	.86	.10**	-.64 (.11)	.33 (.22)
	<i>Skala pozitivnih iskustava</i>	23,18	4,18	7-30 (1-30)	.90	.15**	-.88 (.11)	1.16 (.22)
	<i>Skala negativnih iskustava</i>	15,08	4,76	6-30 (1-30)	.85	.10**	.63 (.11)	.17 (.22)
	<i>Skala prosperiteta</i>	43,73	7,47	8-56 (1-56)	.91	.10**	-1.08 (.11)	2.21 (.22)
<i>Kratki upitnik mentalnog zdravlja</i>		19,79	5,45	5-30 (1-30)	.87	.11**	-.52 (.11)	-.56 (.22)
<i>Upitnik tjelesnih simptoma</i>		8,27	4,90	0-25 (0-30)	.80	.11**	.79 (.11)	.42 (.22)
<i>Skala antropomorfizma</i>		3,55	0,80	1.13-5 (1-5)	.89	.06*	-.60 (.11)	-.04 (.22)
<i>Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti</i>	<i>Sigurno utočište</i>	3,61	1,64	1-7 (1-7)	.94	.058	.17 (.11)	-.79 (.22)
	<i>Separacijska anksioznost</i>	5,33	1,51	1-7 (1-7)	.91	.15**	-1.10 (.11)	.55 (.22)
	<i>Ukupan rezultat</i>	4,39	1,47	1-7 (1-7)	.94	.07**	-.39 (.11)	-.41 (.22)
<i>Skala skrbi o ljubimcu</i>		4,42	0,69	1.4-5 (1-5)	.90	.20**	-1.65 (.11)	2.71 (.22)

** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

6.2. Ispitivanje razlika u privrženosti ljubimcu s obzirom na vrstu ljubimca (pas ili mačka) i primarnost skrbi (primarni i sekundarni vlasnici)

U svrhu utvrđivanja razlike u privrženosti kućnim ljubimcima s obzirom na vrstu ljubimca, proveden je t-test za nezavisne uzorke.

Tablica 3 Prikaz rezultata provedenog t-testa za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u privrženosti kućnim ljubimcima s obzirom na vrstu ljubimca (pas, N=315 ili mačka, N=190).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Sigurno utočište</i>	Vlasnici pasa	3.82	1.62	3.76	503	0,00
	Vlasnici mačaka	3,26	1.61			
<i>Separacijska anksioznost</i>	Vlasnici pasa	5.59	1.32	5.32	503	0,00
	Vlasnici mačaka	4.88	1.69			
<i>Ukupni rezultat</i>	Vlasnici pasa	4.63	1.36	4.79	503	0,00
	Vlasnici mačaka	3.997	1.55			

Utvrđena je statistički značajna razlika u privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom na vrstu kućnog ljubimca kao i na primarnost skrbi na obje subskale i kada je riječ o privrženosti općenito ($p < 0,01$). Vlasnici pasa su skloniji vidjeti svog ljubimca kao sigurno utočište u odnosu na vlasnike mačaka, te isto tako doživljavaju i veću separacijsku anksioznost u odnosu na vlasnike mačaka. Također, vlasnici pasa su privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na vlasnike mačaka kada se u obzir uzme ukupan rezultat na skali.

Tablica 4 Prikaz rezultata provedenog t-testa za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u privrženosti kućnim ljubimcima s obzirom na primarnost skrbi (primarni vlasnici, N=324 ili sekundarni vlasnici, N=181).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Sigurno utočište</i>	Primarni vlasnici	3.95	1.59	6.39	503	0.00
	Sekundarni vlasnici	3.01	1.55			
<i>Separacijska anksioznost</i>	Primarni vlasnici	5.57	1.32	5.05	503	0.00
	Sekundarni vlasnici	4.88	1.71			
<i>Ukupni rezultat</i>	Primarni vlasnici	4.69	1.36	6.29	503	0.00
	Sekundarni vlasnici	3.86	1.499			

Primarni vlasnici ljubimaca su statistički značajno privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na sekundarne vlasnike ($p < 0.01$). Isto tako, primarni vlasnici ljubimaca statistički značajno

više doživljavaju svoje ljubimce kao sigurno utočište te doživljavaju statistički značajno više razine separacijske anksioznosti u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca (sve uz $p < 0.01$).

6.3. Ispitivanje razlika u sklonosti antropomorfizmu te u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca s obzirom na vrstu ljubimca (pas ili mačka) i primarnost skrbi (primarni ili sekundarni vlasnici)

U svrhu utvrđivanja razlike u sklonosti antropomorfizmu te u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerjenima pomoću Dienerovih skala subjektivne dobrobiti, Kratkog upitnika mentalnog zdravlja te Upitnika fizičkih simptoma) s obzirom na vrstu ljubimca, provedeni su t-testovi za nezavisne uzorke.

Tablica 5 Prikaz rezultata provedenog t-testa za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u sklonosti antropomorfizmu vlasnika kućnih ljubimaca s obzirom na vrstu ljubimca (pas, N=315 ili mačka, N=190) i primarnost skrbi (primarni vlasnici, N=324 ili sekundarni vlasnici, N=181).

		M	SD	t	df	p
Vrsta ljubimca	Vlasnici pasa	3.75	0.71	8.01	503	0.00
	Vlasnici mačaka	3.20	0.82			
Primarnost skrbi	Primarni vlasnici	3.67	0.74	4.85	503	0.00
	Sekundarni vlasnici	3.32	0.85			

Utvrđena je statistički značajna razlika u sklonosti antropomorfizmu s obzirom na vrstu ljubimca ($p < 0.01$). Točnije, vlasnici pasa su skloniji antropomorfizmu u odnosu na vlasnike mačaka. Također je utvrđena statistički značajna razlika u sklonosti antropomorfizmu s obzirom na primarnost skrbi ($p < 0.01$). Primarni vlasnici ljubimaca su skloniji antropomorfizmu u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca.

Tablica 6 Prikaz rezultata provedenih t-testova za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerena pomoću Dienerovih skala subjektivne dobrobiti), s obzirom na vrstu ljubimca (pas, N=315 ili mačka, N=190).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Zadovoljstvo životom</i>	Vlasnici pasa	24.35	5.35	1.73	503	0.08
	Vlasnici mačaka	24.47	5.90			
<i>Skala pozitivnih i negativnih iskustava</i>	<i>Pozitivna iskustva</i>			3.72	503	0.00
	Vlasnici pasa	23.71	3.92			
	Vlasnici mačaka	22.30	4.46	-2.39	503	0.02
	<i>Negativna iskustva</i>					
	Vlasnici pasa	14.69	4.53			
	Vlasnici mačaka	15.73	5.07			
<i>Prosperitet</i>	Vlasnici pasa	44.30	7.34	2.23	503	0.03
	Vlasnici mačaka	42.77	7.62			

U slučaju zadovoljstva životom nije utvrđena statistički značajna razlika između vlasnika pasa i mačaka ($p > 0.05$), odnosno vlasnici pasa i mačaka podjednako su zadovoljni vlastitim životom. S druge strane, u slučaju pozitivnih i negativnih iskustava utvrđene su statistički značajne razlike. Odnosno, vlasnici pasa su doživljavali značajno više pozitivnih iskustava u odnosu na vlasnike mačaka ($p < 0.01$) dok su vlasnici mačaka doživljavali značajno više negativnih iskustava u odnosu na vlasnike pasa ($p < 0.05$). Naposljetku, vlasnici pasa su doživljavali statistički značajno veći prosperitet u odnosu na vlasnike mačaka ($p < 0.05$).

Tablica 7 Prikaz rezultata provedenih t-testova za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerjenima pomoću Dienerovih skala subjektivne dobrobiti), s obzirom na primarnost skrbi (primarni vlasnici, N=324 ili sekundarni vlasnici, N=181).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	
<i>Zadovoljstvo životom</i>	Primarni vlasnici	24.08	5.35	0,33	503	0,74	
	Sekundarni vlasnici	23.91	5.98				
<i>Skala pozitivnih i negativnih iskustava</i>	<i>Pozitivna iskustva</i>	Primarni vlasnici	23.40	3.99	1,58	503	0,11
		Sekundarni vlasnici	22.78	4.48			
	<i>Negativna iskustva</i>	Primarni vlasnici	14.72	4.69	-2,27	503	0,02
		Sekundarni vlasnici	15.72	4.84			
<i>Prosperitet</i>	Primarni vlasnici	44.35	6.90	2,55	503	0,01	
	Sekundarni vlasnici	42.60	8.31				

Između primarnih i sekundarnih vlasnika nije utvrđena statistički značajna razlika u zadovoljstvu životom te u doživljenim pozitivnim iskustvima ($p > 0.05$), odnosno primarni i sekundarni vlasnici ljubimaca podjednako su zadovoljni svojim životom te su podjednako doživljavali pozitivna iskustva. Također, sekundarni vlasnici su doživljavali statistički značajno više negativnih iskustava u odnosu na primarne vlasnike ljubimaca ($p < 0.05$). Naposljetku, primarni vlasnici su doživljavali statistički značajno veći prosperitet u odnosu na sekundarne vlasnike ($p < 0.05$).

Tablica 8 Prikaz rezultata provedenih t-testova za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerjenima pomoću Kratkog upitnika mentalnog zdravlja te Upitnika fizičkih simptoma), s obzirom na vrstu ljubimca (pas, N=315 ili mačka, N=190).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Mentalni simptomi</i>	Vlasnici pasa	20.30	5.46	2.69	503	0.01
	Vlasnici mačaka	18.96	5.34			
<i>Fizički simptomi</i>	Vlasnici pasa	8.10	4.85	-1.02	503	0.31
	Vlasnici mačaka	8.55	4.99			

Utvrđena je statistički značajna razlika između vlasnika pasa i vlasnika mačaka u području mentalnih simptoma ($p < 0.05$). Naime, vlasnici pasa su izrazili manju frekvenciju negativnih mentalnih simptoma u odnosu na vlasnike mačaka. Nije utvrđena statistički značajna razlika između vlasnika pasa i vlasnika mačaka u području fizičke dobrobiti ($p > 0.05$).

Tablica 9 Prikaz rezultata provedenih t-testova za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerjenima pomoću Kratkog upitnika mentalnog zdravlja te Upitnika fizičkih simptoma), s obzirom na primarnost skrbi (primarni vlasnici, N=324 ili sekundarni vlasnici, N=181).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Mentalni simptomi</i>	Primarni vlasnici	19.89	5.39	0,53	503	0,59
	Sekundarni vlasnici	19.62	5.57			
<i>Fizički simptomi</i>	Primarni vlasnici	8.35	5.01	0,50	503	0,62
	Sekundarni vlasnici	8.12	4.72			

Nije utvrđena statistički značajna razlika u područjima mentalne i fizičke dobrobiti između primarnih i sekundarnih vlasnika ljubimaca ($p > 0.05$).

6.4. Ispitivanje odnosa privrženosti kućnom ljubimcu i sklonosti antropomorfizmu kao i subjektivno doživljene mentalne i fizičke dobrobiti vlasnika ljubimaca

U svrhu ispitivanja odnosa privrženosti kućnom ljubimcu (gledanom kao ukupni rezultat te kao rezultat na subskalama Sigurnog utočišta i Separacijske anksioznosti) i sklonosti antropomorfizmu kao i subjektivno doživljene mentalne i fizičke dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerjenima pomoću Dienerovih skala subjektivne dobrobiti, Kratkog upitnika mentalnog zdravlja te Upitnika fizičkih simptoma) s obzirom na vrstu ljubimca, provedeni su izračuni Pearsonovog r koeficijenta korelacije.

Tablica 10 Prikaz korelacija između privrženosti kućnim ljubimcima i varijabli subjektivne dobrobiti, mentalne i fizičke dobrobiti te antropomorfizma kod svih vlasnika ljubimaca (N=505), vlasnika pasa (N=315), vlasnika mačaka (N=190) te primarnih (N=324) i sekundarnih vlasnika (N=181).

	<i>Privrženost kućnom ljubimcu (ukupni rezultat)</i>				
	<i>Svi vlasnici</i>	<i>Vlasnici pasa</i>	<i>Vlasnici mačaka</i>	<i>Primarni vlasnici</i>	<i>Sekundarni vlasnici</i>
<i>Zadovoljstvo životom</i>	-0.01	-0.03	-0.02	-0.09	0.10
<i>Pozitivna iskustva</i>	-0.04	-0.06	-0.09	-0.08	-0.02
<i>Negativna iskustva</i>	0.07	0.07	0.12	0.15*	0.02
<i>Prosperitet</i>	-0.01	0.01	-0.1	-0.09	0.02
<i>Mentalni simptomi</i>	-0.09*	-0.04	-0.24*	-0.19*	0.03
<i>Fizički simptomi</i>	0.18*	0.16*	0.24*	0.25*	0.07
<i>Antropomorfizam</i>	0.76*	0.71*	0.80*	0.72*	0.79*

*-značajno uz $p < 0.05$

Utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli fizičkih simptoma te sklonosti antropomorfizmu i privrženosti kućnom ljubimcu na ukupnom uzorku ($p < 0.05$). Točnije, vlasnici koji su privrženiji ljubimcima su doživljavali i više fizičkih simptoma a isto tako su i bili skloniji antropomorfizmu. Korelacija između privrženosti kućnom ljubimcu i mentalnih simptoma kod svih vlasnika bila je značajna, no vrlo niska ($r = -0.09$, $p < 0.05$).

Kod vlasnika pasa obrazac značajnosti korelacija je sličan, naime utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli fizičkih simptoma i antropomorfizma s jedne, i privrženosti kućnom ljubimcu s druge strane ($p < 0.05$). Preciznije, vlasnici pasa, ukoliko su privrženiji svom ljubimcu su također doživljavali više fizičkih simptoma te su isto tako i bili skloniji antropomorfizmu.

Kod vlasnika mačaka se nastavlja već spomenuti trend rezultata, te je utvrđena statistički značajna korelacija između varijabli mentalnih i fizičkih simptoma, kao i antropomorfizma s jedne strane i varijable privrženosti kućnom ljubimcu s druge strane ($p < 0.05$). Vlasnici mačaka koji su privrženiji svom ljubimcu su također doživljavali više mentalnih i fizičkih simptoma te su isto tako bili skloniji antropomorfizmu. U slučaju primarnih vlasnika ljubimaca rezultati su nešto drugačiji. Naime, utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli negativnih iskustava, mentalnih i fizičkih simptoma te antropomorfizma s jedne strane i privrženosti kućnom ljubimcu s druge strane ($p < 0.05$). Primarni vlasnici ljubimaca koji su privrženiji svojim ljubimcima su doživljavali više negativnih iskustava, no isto tako su i doživljavali više mentalnih i fizičkih simptoma i bili su skloniji antropomorfizmu.

Naposljetku, kod sekundarnih vlasnika ljubimaca utvrđena je samo jedna statistički značajna korelacija, između varijable antropomorfizma i privrženosti kućnom ljubimcu ($p < 0.05$). Naime, sekundarni vlasnici koji su privrženiji svojim ljubimcima su također i skloniji antropomorfizmu.

Tablica 11 Prikaz korelacija između privrženosti kućnim ljubimcima (Sigurno utočište) i varijabli subjektivne dobrobiti, mentalne i fizičke dobrobiti te antropomorfizma kod svih vlasnika ljubimaca ($N=505$), vlasnika pasa ($N=315$), vlasnika mačaka ($N=190$) te primarnih ($N=324$) i sekundarnih vlasnika ($N=181$).

<i>Privrženost kućnom ljubimcu (Sigurno utočište)</i>					
	<i>Svi vlasnici</i>	<i>Vlasnici pasa</i>	<i>Vlasnici mačaka</i>	<i>Primarni vlasnici</i>	<i>Sekundarni vlasnici</i>
<i>Zadovoljstvo životom</i>	-0.04	-0.06	-0.03	-0.1	0.05
<i>Pozitivna iskustva</i>	-0.05	-0.08	-0.09	-0.10	-0.03
<i>Negativna iskustva</i>	0.09*	0.08	0.15*	0.16*	0.06
<i>Prosperitet</i>	-0.03	-0.001	-0.11	-0.09	-0.02
<i>Mentalni simptomi</i>	-0.09*	-0.05	-0.24*	-0.18*	0.02
<i>Fizički simptomi</i>	0.17*	0.15*	0.24*	0.23*	0.06
<i>Antropomorfizam</i>	0.68*	0.65*	0.71*	0.65*	0.69*

*-značajno uz $p < 0.05$

Utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli fizičke dobrobiti te sklonosti antropomorfizmu i varijable sigurnog utočišta kod svih vlasnika ljubimaca ($p < 0.05$). Točnije, vlasnici koji svoje ljubimce više doživljavaju kao sigurno utočište također doživljavaju više fizičkih simptoma te su skloniji antropomorfizmu. Korelacije između varijable sigurnog utočišta i varijabli negativnih iskustava i mentalnih simptoma su statistički značajne, no vrlo niske ($r_1 = 0.091$, $r_2 = -0.094$; $p < 0.05$).

Kod vlasnika pasa je utvrđena statistički značajna korelacija između varijabli fizičkih simptoma i antropomorfizma s jedne strane i varijable sigurnog utočišta s druge strane ($p < 0.05$). Naime, vlasnici pasa koji svoje ljubimce više doživljavaju kao sigurno utočište izjavljuju i o više fizičkih simptoma te su isto tako i skloniji antropomorfizmu.

Kod vlasnika mačaka rezultati prate sličan trend kao i kod vlasnika ljubimaca općenito. Naime, utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli negativnih iskustava, mentalnih i fizičkih simptoma te antropomorfizma i varijable sigurnog utočišta ($p < 0.05$). Točnije, vlasnici mačaka koji svoje ljubimce više doživljavaju kao sigurno utočište također doživljavaju više negativnih iskustava, iskazuju o više mentalnih i fizičkih simptoma te su skloniji antropomorfizmu.

Rezultati kod primarnih vlasnika ljubimaca nastavljaju započeti trend, odnosno utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli negativnih iskustava, mentalnih i fizičkih simptoma te antropomorfizma s jedne strane i sigurnog utočišta s druge strane ($p < 0.05$). Primarni vlasnici ljubimaca koji svoje ljubimce više doživljavaju kao sigurno utočište su doživljavali više negativnih iskustava, te su isto tako i doživljavali više mentalnih i fizičkih simptoma i bili su skloniji antropomorfizmu.

I u ovom slučaju je kod sekundarnih vlasnika utvrđena samo jedna statistički značajna korelacija, između varijable antropomorfizma i sigurnog utočišta ($p < 0.05$). Naime, sekundarni vlasnici koji svoje ljubimce više doživljavaju kao sigurno utočište su također i skloniji antropomorfizmu.

Ostali korelacijski odnosi nisu bili statistički značajni ($p > 0.05$).

Tablica 12 Prikaz korelacija između privrženosti kućnim ljubimcima (Separacijska anksioznost) i varijabli subjektivne dobrobiti, mentalne i fizičke dobrobiti te antropomorfizma kod svih vlasnika ljubimaca (N=505), vlasnika pasa (N=315), vlasnika mačaka (N=190) te primarnih (N=324) i sekundarnih vlasnika (N=181).

<i>Privrženost kućnom ljubimcu (Separacijska anksioznost)</i>					
	<i>Svi vlasnici</i>	<i>Vlasnici pasa</i>	<i>Vlasnici mačaka</i>	<i>Primarni vlasnici</i>	<i>Sekundarni vlasnici</i>
<i>Zadovoljstvo životom</i>	0.03	0.02	0.01	-0.06	0.14
<i>Pozitivna iskustva</i>	-0.004	-0.02	-0.07	-0.04	0.01
<i>Negativna iskustva</i>	0.03	0.04	0.07	0.10	-0.02
<i>Prosperitet</i>	0.01	0.02	-0.07	-0.09	0.06
<i>Mentalni simptomi</i>	-0.08	-0.03	-0.21*	-0.17*	0.03
<i>Fizički simptomi</i>	0.16*	0.15*	0.20*	0.22*	0.07
<i>Antropomorfizam</i>	0.74*	0.66*	0.80*	0.70*	0.77*

*-značajno uz $p < 0.05$

Kod svih vlasnika ljubimaca utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli fizičke dobrobiti, antropomorfizma i varijable separacijske anksioznosti ($p < 0.05$). Vlasnici ljubimaca koji doživljavaju veću separacijsku anksioznost također doživljavaju više fizičkih simptoma te su skloniji antropomorfizmu.

Kod vlasnika pasa trend rezultata je gotovo jednak, naime utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli fizičkih simptoma, antropomorfizma i varijable separacijske anksioznosti ($p < 0.05$), odnosno vlasnici pasa koji doživljavaju veću separacijsku anksioznost, poput vlasnika ljubimaca općenito, doživljavaju više fizičkih simptoma te su skloniji antropomorfizmu.

Rezultati kod vlasnika mačaka su nešto drugačiji. Naime, utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli mentalnih i fizičkih simptoma te varijable antropomorfizma s jedne strane i varijable separacijske anksioznosti s druge strane ($p < 0.05$). Točnije, vlasnici mačaka koji doživljavaju veću separacijsku anksioznost, doživljavaju više mentalnih i fizičkih simptoma te su skloniji antropomorfizmu.

Rezultati kod primarnih vlasnika su gotovo jednaki onima kod vlasnika mačaka, odnosno utvrđena je statistički značajna korelacija između varijabli mentalnih i fizičkih simptoma te varijable antropomorfizma s jedne strane i varijable separacijske anksioznosti s druge strane ($p < 0.05$). Primarni vlasnici ljubimaca koji doživljavaju veću separacijsku

anksioznost, poput vlasnika mačaka, doživljavaju više mentalnih i fizičkih simptoma te su skloniji antropomorfizmu.

Naposljetku, rezultati kod sekundarnih vlasnika prate identičan trend kao i u prethodnim slučajevima. Utvrđena je samo jedna statistički značajna korelacija, između varijable antropomorfizma i separacijske anksioznosti ($p < 0.05$). Preciznije, sekundarni vlasnici koji doživljavaju veću separacijsku anksioznost također su skloniji antropomorfizmu.

Ostali korelacijski odnosi nisu bili statistički značajni ($p > 0.05$).

7. RASPRAVA

Kako bi se detaljnije proučio odnos privrženosti kućnim ljubimcima, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca, cilj ovog istraživanja bio je upravo ispitati navedeni odnos varijabli na manjem uzorku hrvatskih sudionika, s obzirom da na području Republike Hrvatske postoji manjak sličnih istraživanja. Budući da neka ranija istraživanja navode postojanje povezanosti između skrbi o ljubimcima (sukladno tome i privrženosti istima) i različitih varijabli subjektivne dobrobiti, navedeni trendovi će biti ispitani i u ovom istraživanju.

Prvi problem istraživanja odnosio se na ispitivanje razlike u privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom na samu vrstu ljubimca, kao i na primarnost skrbi za ljubimca. Za pretpostaviti je bilo da će vlasnici pasa, kao i primarni vlasnici ljubimaca, pokazivati veće razine privrženosti svom ljubimcu u odnosu na vlasnike mačaka, odnosno sekundarne vlasnike ljubimaca, budući da na takve rezultate ukazuju i neka ranija istraživanja (Zasloff, 1996, Archer, 1997, Županović, 2017, Marks i sur., 1994 te Kurdek, 2009). Statističkom obradom rezultata je utvrđena značajna razlika u privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom na vrstu kućnog ljubimca kao i na primarnost skrbi za obje karakteristike, odnosno funkcije Upitnika karakteristika i funkcija privrženosti i kada je riječ o privrženosti općenito (uzevši u obzir cjelokupni rezultat na istom upitniku). Vlasnici pasa su skloniji vidjeti svog ljubimca kao sigurno utočište u odnosu na vlasnike mačaka, te isto tako doživljavaju i veću separacijsku anksioznost u odnosu na vlasnike mačaka. Također, vlasnici pasa su privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na vlasnike mačaka kada se u obzir uzme ukupan rezultat na skali. Navedeni trend rezultata utvrđen je i s obzirom na primarnost skrbi. Naime, primarni vlasnici ljubimaca su također skloniji vidjeti svog ljubimca kao sigurno utočište u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca te isto tako doživljavaju i veću separacijsku anksioznost u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca. Također, primarni vlasnici ljubimaca su i općenito privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na sekundarne vlasnike. Ovakvi rezultati su u skladu s rezultatima nekih ranijih istraživanja, koja također navode na veće razine privrženosti kod vlasnika pasa u odnosu na vlasnike mačaka, pa tako na primjer Holcomb, Williams i Richards (1985) iskazuju o većoj privrženosti ljubimcima kod vlasnika pasa ako se u obzir uzme varijabla održavanja odnosa. Naime, pod održavanje odnosa se ubrajaju aktivnosti i interakcije poput fizičkog treninga, dotjerivanja i vježbi poslušnosti (Holcomb i

sur., 1985). Dodatno, Voith (1985) naglašava kako razlike u mogućim interakcijama s ljubimcima mogu zapravo biti presudne u viđenju ljubimaca iz perspektive privrženosti. Točnije, vlasnici pasa mogu svoje ljubimce voditi u šetnje prilikom obavljanja poslova ili općenito prilikom obavljanja nekih aktivnosti van kuće, dok su vlasnici mačaka skloniji ljubimcima davati određene „privilegije“ poput ležanja na namještaju i slično (Voith, 1985). Upravo ove razlike u interakciji mogu biti potencijalno pogrešno viđene kao razlike u privrženosti, budući da Voith (1985) tumači kako vlasnici mačaka i pasa podjednako svoje ljubimce vide kao članove obitelji, dijele hranu i pričaju s njima te vjeruju kako ljubimci razumiju njihova raspoloženja. S druge strane, Smith (1983) navodi kako razlike u privrženosti ljubimcima između vlasnika pasa i mačaka leže upravo u povratnim informacijama koje ljubimci pružaju. Točnije, navodi kako psi pružaju očitije znakove privrženosti, te su iznimno reaktivni na svoje vlasnike, dok su mačke sklonije nezavisnijem ponašanju. Može se zaključiti da upravo zbog „pasivnije“ interakcije s ljubimcima, vlasnici mačaka nisu skloni stvaranju pretjerano privrženih odnosa sa svojim ljubimcima kao što je to slučaj kod vlasnika pasa, te su možda općenito manje skloni doživljavati separacijsku anksioznost prilikom odvajanja od svojih ljubimaca te su manje skloni doživljavati ljubimce kao sigurno utočište. Unatoč navedenome, Archer (1997) i Zasloff (1996) u svojim istraživanjima navode neke podatke koji mogu ukazivati na podjednake razine afektivnosti od strane mačaka prema svojim vlasnicima kao što je to slučaj kod vlasnika pasa, iako ti podaci možda nisu zastupljeni u jednakoj mjeri kao i protivni. U prilog dobivenim rezultatima također ide i podatak dobiven dodatnom mjerom skrbi o ljubimcu, koja ukazuje da su vlasnici pasa više uključeni u skrb svojih ljubimaca u odnosu na vlasnike mačaka (tablica 13 u odjeljku Prilozi). Naposljetku, rezultati nekih ranijih istraživanja također ukazuju na veće razine privrženosti ljubimcima kod primarnih vlasnika, u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca (npr. Marks i sur., 1994). Holcomb i suradnici (1985) navode da primarni vlasnici, koji su češće u interakciji sa svojim ljubimcima te su uključeni u skrb o istima također pokazuju veće razine privrženosti u odnosu na sekundarne vlasnike. Može se zaključiti da je navedeni trend potvrđen i u ovom istraživanju. Uzevši u obzir dobivene rezultate može se zaključiti da je prva hipoteza potvrđena.

Budući da je jedan od istaknutijih aspekata odnosa s kućnim ljubimcima upravo antropomorfizam, u ovom istraživanju se nastojalo odgovoriti na pitanje postoji li razlika u sklonosti antropomorfizmu s obzirom na vrstu ljubimca i primarnost skrbi. Naime, podaci nekih ranijih istraživanja (npr. Bonas, McNicholas i Collis, 2000) ukazuju da će vlasnici

pasa biti skloniji antropomorfizmu u odnosu na vlasnike mačaka, te se navedena pretpostavka postavila i u ovom istraživanju. Statističkom obradom rezultata utvrđeno je da su vlasnici pasa uistinu skloniji antropomorfizmu u odnosu na vlasnike mačaka te da su i primarni vlasnici ljubimaca skloniji antropomorfizmu u odnosu na sekundarne vlasnike. U skladu s dobivenim rezultatima su i rezultati istraživanja Bonas i suradnika (2000) koji tumače da su vlasnici pasa u odnosu na vlasnike mačaka svoje ljubimce procjenjivali visoko na specifičnim socijalnim mjerama, poput „pouzdanog odnosa“, „brige“ i „drugarstva“, što upućuje na to da vlasnici ljubimaca nisu imali poteškoća opisati svoje ljubimce u istim terminima kao što bi opisali sebi bliske osobe. O sličnim rezultatima u jednom novijem istraživanju izvještavaju Arahori i suradnici (2017), te navode kako iako vlasnici pasa i vlasnici mačaka često opisuju svoje ljubimce kao članove obitelji, ta tendencija je manja kod vlasnika mačaka. Nadalje, navode kako su i jedni i drugi vlasnici ljubimaca općenito navodili da njihovi ljubimci pokazuju primarne emocije, no vlasnici mačaka su percipirali svoje ljubimce manje emocionalnima i intelektualnima za razliku od vlasnika pasa (Arahori i sur., 2017). Arahori i suradnici (2017) ovu razliku potencijalno objašnjavaju razlikama u načinu pripitomljavanja životinja. Naime, tumače kako su emotivna stanja pasa, za razliku od onih kod mačaka, bila mnogo jednostavnija za raspoznati, te se ovaj podatak može povezati sa onim navedenim u prethodnom odjeljku koji se odnosi na direktnije pokazivanje emocija i pažnje i veću raktivnost kod pasa koje navodi Smith (1983). Dodatno, budući da je utvrđeno kako su primarni vlasnici ljubimaca privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca, podatak o većoj sklonosti antropomorfizmu kod primarnih vlasnika u odnosu na sekundarne ne iznenađuje. Naime, rezultati nekih ranijih istraživanja ukazuju na to da su pojedinci koji su privrženiji svojim ljubimcima općenito i skloniji antropomorfizmu (npr. Paul i sur., 2015) te se može pretpostaviti da se navedeni odnos odrazio i na rezultate ovog istraživanja, odnosno da su primarni vlasnici privrženiji svojim ljubimcima te su isto tako i skloniji antropomorfizmu u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca.

Druga polovica drugog problema u ovom istraživanju se odnosila na utvrđivanje razlike u subjektivno doživljenoj fizičkoj i mentalnoj dobrobiti kod vlasnika ljubimaca s obzirom na vrstu ljubimca i primarnost skrbi. U nekim ranijim istraživanjima utvrđeno je da vlasnici pasa doživljavaju veće zdravstvene ali i socijalne beneficije u odnosu na vlasnike mačaka (Bennett i sur., 2015 te Bao i Schreer, 2016), te je sukladno navedenim rezultatima i u ovom istraživanju pretpostavljen sličan smjer. Međutim, rezultati su nešto kompleksniji. Prilikom ispitivanja mentalne dobrobiti kod sudionika korištene su Dienerove skale

subjektivne dobrobiti pri čemu u slučaju zadovoljstva životom nije utvrđena značajna razlika između vlasnika pasa i mačaka, odnosno vlasnici pasa i mačaka su podjednako zadovoljni vlastitim životom. Primarni vlasnici i sekundarni vlasnici ljubimaca su također podjednako zadovoljni vlastitim životom. S druge strane, u slučaju pozitivnih i negativnih iskustava utvrđene su značajne razlike te su vlasnici pasa doživljavali značajno više pozitivnih iskustava u odnosu na vlasnike mačaka dok su vlasnici mačaka doživljavali značajno više negativnih iskustava u odnosu na vlasnike pasa. Primarni vlasnici i sekundarni vlasnici ljubimaca su podjednako doživljavali pozitivna iskustva dok su sekundarni vlasnici ljubimaca doživljavali više negativnih iskustava u odnosu na primarne vlasnike. Dodatno, vlasnici pasa su doživljavali značajno veći prosperitet u odnosu na vlasnike mačaka, te su isto tako primarni vlasnici doživljavali značajno veći prosperitet u odnosu na sekundarne vlasnike. Osim Dienerovih skala, pri ispitivanju mentalne dobrobiti sudionika koristio se i Kratki upitnik mentalnog zdravlja, te je utvrđeno da su vlasnici pasa imali značajno manju frekvenciju mentalnih simptoma za razliku od vlasnika mačaka. S druge strane, nije utvrđena razlika u mentalnim simptomima između primarnih i sekundarnih vlasnika. Iako nije utvrđena značajna razlika u zadovoljstvu životom općenito, ranija istraživanja utvrđuju pozitivno djelovanje ljubimaca na dobrobit vlasnika (npr. Beck, 2002). Naime, Beck (2002) navodi da prisustvo životinje smanjuje usamljenost i potiče interakciju u vidu razgovora, te sam fizički kontakt između životinje i vlasnika facilitira pojavu pozitivnih fizičkih reakcija koje mogu pozitivno djelovati na zadovoljstvo životom. Nadalje, podatak koji govori o većem doživljavanju pozitivnih iskustava kod vlasnika pasa i većem doživljavanju negativnih iskustava kod vlasnika mačaka, te većem doživljenom prosperitetu kod vlasnika pasa, je u skladu s rezultatima nekih ranijih istraživanja. Točnije, Bao i Schreer (2016) navode kako, kada se govori o crtama ličnosti, vlasnici pasa pokazuju veće razine ekstraverzije, savjesnosti, prijaznosti i otvorenosti za razliku od vlasnika mačaka. Autori također navode kako je moguće da pojedinci koji odabiru pse kao kućne ljubimce općenito imaju i nešto drugačiju strukturu ličnosti, odnosno da su općenito ekstravertiraniji i socijabilniji u odnosu na pojedince koji odabiru mačke. Također, autori tumače da su vlasnici pasa općenito doživljavali veću dobrobit u odnosu na vlasnike mačaka te da su rjeđe koristili supresiju pri upravljanju emocijama te su općenito lakše ispunjavali svoje potrebe za kompetencijom i povezanošću, za razliku od vlasnika mačaka. Dodatno, Bennett i suradnici (2015) navode kako su vlasnici pasa, prilikom prisustva svojih ljubimaca, doživljavali veće razine opreznosti, sreće, veselosti, aktivnosti, socijabilnosti, relaksacije i samoeфикаsnosti te

niže razine depresivnosti, anksioznosti i usamljenosti. Kod vlasnika mačaka, s druge strane, utvrđeno je nešto manje značajnih veza. Rezultati navedenih istraživanja također idu u prilog i podacima dobivenima putem Kratkog upitnika mentalnog zdravlja. Bao i Schreer (2016) nude jedno potencijalno objašnjenje ovakvih rezultata. Naime, navode kako su psi, zbog svoje energetične i socijabilne prirode potencijalno sposobni uključiti svoje vlasnike u socijalne interakcije i fizičke aktivnosti koje posljedično mogu dovesti do veće socijalne uključenosti, bilo sa susjedima, običnim prolaznicima pa i drugim vlasnicima pasa. Može se pretpostaviti da češći kontakti u socijalnoj sredini mogu biti izvor pozitivnih iskustava, te sukladno tome i potpora mentalnom zdravlju. U slučaju primarnosti skrbi, veće doživljavanje negativnih iskustava kod sekundarnih vlasnika može biti posljedica brige o ljubimcima kada se navedeni vlasnici nisu svojevremeno odlučili na brigu, odnosno kada je briga o ljubimcu na neki način nametnuta. Sukladno tome, moguće je da sekundarni vlasnici u tom slučaju doživljavaju i više negativnih posljedica navedenog odnosa. Nadalje, veći doživljeni prosperitet kod primarnih vlasnika ljubimaca može se objasniti i većom privrženosti ljubimcima koja je utvrđena kod primarnih vlasnika (Marks i sur., 1994). Naime, moguće je da, za razliku od sekundarnih vlasnika, primarni vlasnici ljubimaca općenito doživljavaju svoju okolinu i svjetonazor pozitivnijima, kao posljedicu ispunjavajućeg odnosa kojeg imaju sa svojim ljubimcima. Nedostatak razlike u mentalnim simptomima između primarnih i sekundarnih vlasnika ljubimaca može se pripisati manjem broju izraženih simptoma na Kratkom upitniku mentalnog zdravlja općenito. Naime, kao što se može vidjeti u Tablici 2, rezultati navedenog upitnika su pomaknuti prema višim vrijednostima, odnosno sudionici općenito su izjavljivali o manje mentalnih simptoma stoga je moguće da su primarni i sekundarni vlasnici doživljavali podjednako nisku količinu negativnih mentalnih simptoma te se sam stupanj skrbi nije reflektirao u rezultatima (gdje je možda veći učinak imala upravo vrsta ljubimca). Isto objašnjenje bi se moglo primijeniti i na zadovoljstvu životom i pozitivnim iskustvima kod primarnih i sekundarnih vlasnika.

Kao što je navedeno u prethodnom odjeljku, za očekivati je bilo da će vlasnici pasa doživjeti veću mentalnu dobrobit u odnosu na vlasnike mačaka, te se moglo pretpostaviti da će se te beneficije odraziti i na fizičkom planu (npr. Creagan, 2002, prema Fine i Beck, 2015). Međutim, u slučaju fizičke dobrobiti vlasnika, nije utvrđena značajna razlika između vlasnika pasa i vlasnika mačaka, kao ni između primarnih i sekundarnih vlasnika. Naime, vlasnici pasa i vlasnici mačaka su doživljavali podjednake razine fizičke dobrobiti, te je isto vrijedilo i za primarne i sekundarne vlasnike. Ovakvi rezultati su u skladu s nekim ranijim

istraživanjima, koja navode da nije bilo razlike između vlasnika pasa i vlasnika mačaka na planu fizičke dobrobiti (npr. Allen i sur., 2002 ili Carlisle, 2015), te su se često rezultati navedenih dvaju skupina vlasnika analizirali kao jedna cjelina. Neka istraživanja, s druge strane, navode kako su vlasnici pasa iskazivali o pozitivnijim fizičkim ishodima u odnosu na vlasnike drugih vrsta ljubimaca i na pojedince koji nemaju ljubimce (npr. Owen i sur., 2010). Moguće je da mačke i psi na različite načine utječu na pojavu pozitivnih fizičkih ishoda kod svojih vlasnika, budući da su karakteristike dotičnih ljubimaca, naročito u smislu interakcije i aktivnosti, različite. Točnije, psi od svojih vlasnika zahtijevaju veće razine aktivnosti (šetnja, tjelovježba ili sama igra; npr. Hodgson i sur., 2015) što u zdravstvenom pogledu može biti izrazito povoljno, dok su mačke nešto više sklone sjedilačkom životu, odnosno sam boravak u prostoriji s mačkom ili promatranje iste može pozitivno djelovati na vlasnike (npr. Beck, 2002). Naposljetku, moguće je da je sam sadržaj upitnika utjecao rezultate. Točnije, simptomi navedeni u upitniku možda su preopćeniti da bi se dobili precizniji podaci vezani uz fizičku dobrobit sudionika. Dodatno, sam uzorak su činili pretežito pripadnici studentske populacije, te se radi o pretežito mlađim i fizički zdravim pojedincima, što je dodatno moglo djelovati na same rezultate. Navedeno objašnjenje bi se moglo primijeniti i na nedostatak razlike s obzirom na primarnost skrbi, uz mogućnost da sam stupanj skrbi, kao što je ranije navedeno u slučaju mentalnih simptoma, možda nije bio presudan kao što je to slučaj kod vrste ljubimaca. Uzevši u obzir dobivene rezultate može se zaključiti da je druga hipoteza djelomično potvrđena.

Posljednji problem ovog istraživanja bio je upravo utvrditi povezanost privrženosti kućnom ljubimcu, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti kod vlasnika kućnih ljubimaca. Kao što je navedeno, može se pretpostaviti kako će veća privrženost ljubimcu također biti povezana i s većom sklonošću antropomorfizmu, a isto tako i pozitivnijim fizičkim i mentalnim dobrobitima od vlasništva ljubimaca, te se i u ovom istraživanju očekivalo da će navedene tri varijable biti u pozitivnom odnosu.

Utvrđeni su značajni pozitivni korelacijski odnosi između varijable privrženosti (gledane kao ukupan rezultat te odvojeno kao rezultati subskala Sigurnog utočišta i Separacijske anksioznosti na Upitniku karakteristika i funkcija privrženosti) i varijable antropomorfizma kod svih podskupina sudionika. Točnije, sudionici koji su bili privrženiji svojim ljubimcima su također bili i skloniji antropomorfizmu, te je navedeno vrijedilo za ukupan uzorak sudionika, vlasnike pasa, vlasnike mačaka te primarne i sekundarne vlasnike. Naime, podaci dobiveni nekim ranijim istraživanjima ukazuju na to da su vlasnici ljubimaca

često skloni smatrati svoje ljubimce članovima obitelji te navode kako od ljubimaca dobivaju podršku usporedivu s onom od prijatelja i drugih bliskih osoba, što posljedično ukazuje na to da su takvi pojedinci skloniji svojim ljubimcima davati ljudske karakteristike (McConnell, Lloyd i Buchanan, 2016 te McConnell i sur., 2011). Dodatno, neki autori pretpostavljaju da je antropomorfizam u osnovi jedan od načina traženja pažnje i izvora povezanosti (Epley i sur., 2008), stoga se i može zaključiti da su konstrukti antropomorfizma i privrženosti, točnije anksiozne privrženosti u pozitivnoj korelaciji (Mikulincer i Shaver, 2003). Točnije, pojedinci koji doživljavaju više razine anksiozne privrženosti su također i skloniji antropomorfizmu (Bartz i sur., 2016). Moguće je da anksiozniji pojedinci odnose s ljubimcima, za razliku od onih s ljudima, doživljavaju manje prijetećima i više bezuvjetnima u emocionalnom aspektu te su i sukladno tome skloniji antropomorfizmu. Naposljetku, Bartz i suradnici (2016) su utvrdili da je anksioznost privrženosti bila bolji prediktor antropomorfizma od usamljenosti, za koju se pretpostavljalo u ranijim istraživanjima da je jedan od glavnih faktora koji utječu na pojavu antropomorfizma (npr. Epley i sur., 2013).

Gledajući varijable mentalne dobrobiti, nije utvrđena značajna korelacija između varijabli zadovoljstva životom, pozitivnih iskustava i prosperiteta s jedne strane te varijable privrženosti (ukupno, te gledajući rezultate obiju subskala) s druge strane, ni kod jedne podskupine sudionika. Odnos privrženosti i ostalih varijabli mentalne dobrobiti je nešto kompleksniji. U slučaju varijable negativnih iskustava, utvrđena je značajna pozitivna korelacija s varijablom privrženosti kod primarnih vlasnika ljubimaca, dok kod ostalih podskupina sudionika to nije bio slučaj. Veći stupanj privrženosti ljubimcu kod primarnih vlasnika povezan je s više doživljavanja negativnih iskustava. Između varijable sigurnog utočišta i varijable negativnih iskustava, utvrđeni su značajni pozitivni korelacijski odnosi kod vlasnika mačaka te kod primarnih vlasnika, dok kod ostalih podskupina sudionika značajnog korelacijskog odnosa nije bilo između navedene dvije varijable. Točnije, vlasnici mačaka i primarni vlasnici, ukoliko su svog ljubimca više doživljavali kao sigurno utočište također su doživljavali i više negativnih iskustava. Iako je sama korelacija između varijabli sigurnog utočišta i negativnih iskustava kod svih vlasnika ljubimaca bila značajna, također je bila i vrlo niska. Naposljetku, između varijable separacijske anksioznosti i varijable negativnih iskustava nije utvrđena značajna korelacija kod svih podskupina sudionika. Opća privrženost kućnom ljubimcu, kao i percepcija ljubimca kao sigurnog utočišta u negativnom su odnosu s varijablom mentalne dobrobiti mjerene putem Kratkog upitnika mentalnog zdravlja kod vlasnika mačaka te primarnih vlasnika ljubimaca. Vlasnici koji su bili

privrženiji svojim ljubimcima te koji su svoje ljubimce više doživljavali kao sigurno utočište su također izjavljivali o više mentalnih simptoma, odnosno o nižoj mentalnoj dobrobiti. Korelacije između varijabli ukupne privrženosti i mentalnih simptoma s jedne strane, kao i varijabli sigurnog utočišta i mentalnih simptoma s druge strane, bile su značajne no izrazito niske. Naposljetku, separacijska anksioznost i mentalna dobrobit (simptomatologija) u negativnom su korelacijskom odnosu samo kod vlasnika mačaka i primarnih vlasnika. Vlasnici mačaka i primarni vlasnici koji su doživljavali veće razine separacijske anksioznosti pri odvajanju od ljubimaca su također izjavljivali i o više mentalnih simptoma, odnosno o nižoj mentalnoj dobrobiti. Ovakav trend rezultata nije u skladu s podacima nekih ranijih istraživanja koja navode povoljne utjecaje skrbi o ljubimcima, odnosno privrženosti ljubimcu, na mentalnu dobrobit vlasnika. Naime, postoje dokazi da ljubimci svojim vlasnicima predstavljaju oslonce u stresnim situacijama, utječu na smanjenje usamljenosti, pružaju im neki oblik socijalne podrške i slično (npr. Fine i Beck, 2015; Allen i sur., 2002). Međutim, isto tako neka istraživanja navode da je povoljan učinak ljubimaca na mentalnu dobrobit vlasnika zapravo upitan. Na primjer McConnell i suradnici (2011) navode na kontradiktornost rezultata istraživanja u kojima se ispitala razlika u sreći između vlasnika i nevlasnika ljubimaca, te čak i navode da u nekim slučajevima razlike nije ni bilo. Nadalje, Bao i Schreer (2016) spominju trokomponentni model subjektivne dobrobiti kojeg čine visoko zadovoljstvo životom, visok udio pozitivnih i manji udio negativnih emocija, te navode kako sve tri komponente emocija nisu dovoljno istražene u području vlasništva i brige o ljubimcima. Također, u još jednom od mogućih objašnjenja rezultata Bao i Schreer (2016) navode period vlasništva, odnosno koliko dugo vlasnici imaju svoje ljubimce. Točnije, moguće je da su se vlasnici koji imaju svog ljubimca već duži period vremena adaptirali na njegovo prisustvo, točnije, da je njihova sreća (afektivna komponenta dobrobiti) bila na najvišoj razini kada je ljubimac tek kročio u njihov dom, pa je s vremenom sve više opadala. Bitno je napomenuti da je prosječan vremenski period vlasništva ljubimaca u ovom istraživanju iznosio 5,19 godina te je moguće navedeno objašnjenje primijeniti i u ovom istraživanju. S druge strane isti autori navode kako je zadovoljstvo životom, kao kognitivna komponenta dobrobiti (Diener, 1984), otporno na adaptaciju jer vlasnici kada procjenjuju svoje općenito zadovoljstvo razmišljaju o svojim ljubimcima, dok u slučaju procjene svakodnevnih emocija ljubimci ne igraju veliku ulogu. Moguće je da je to bio slučaj i u ovom istraživanju. U slučaju varijable mentalne dobrobiti mjerene putem Kratkog upitnika mentalnog zdravlja, mogu se primijeniti slična objašnjenja. No potrebno je navesti i rezultate

nekih ranijih istraživanja koja ukazuju na negativne mentalne aspekte visoke privrženosti ljubimcu, poput loše raspodjele prioriteta u kućanstvu, pretjerane brige za ljubimca te visokog opterećenja koje može rezultirati stresom (npr. McNicholas i sur., 2005; Hodgson i sur., 2015). Još jedan mogući odgovor na ovakve rezultate leži u samoj tehničkoj prirodi Kratkog upitnika mentalnog zdravlja. Naime, sam upitnik je koncipiran nešto drugačije od ostalih upitnika u istraživanju, odnosno najviša vrijednost je značila najmanju frekvenciju mentalnih simptoma što je moglo utjecati na sudionike na način da su mehanički odgovarali na upitnik ne pročitavši dobro uputstva. No, upitno je koliko to može biti slučaj budući da su sudionici koji su privrženiji svojim ljubimcima također izjavljivali o više negativnih iskustava (te o više fizičkih simptoma) što može biti povezano i s ovakvim rezultatom na varijabli mentalne dobrobiti, te ukazivati na to da je ovaj uzorak sudionika uistinu sadržavao pojedince koji su izjavljivali o nižem mentalnom zdravlju, odnosno više mentalnih simptoma (ukoliko su privrženiji svojim ljubimcima).

Kao što je i spomenuto na početku samog odjeljka, za očekivati je bilo da će veća privrženost ljubimcu biti povezana s pozitivnijim mentalnim ali i fizičkim dobrobitima od same brige za ljubimca. Utvrđena je značajna pozitivna korelacija između varijable privrženosti (gledane kao ukupan rezultat te kao rezultat obiju subskala) i fizičkih simptoma za uglavnom sve podskupine sudionika, izuzev sekundarnih vlasnika. Naime vlasnici koji su općenito privrženiji svom ljubimcu, koji svoje ljubimce više vide kao sigurno utočište te koji doživljavaju veću separacijsku anksioznost su također doživljavali i više fizičkih simptoma. Ovakvi rezultati nisu u skladu s rezultatima nekih ranijih istraživanja koja navode pozitivne fizičke posljedice brige o ljubimcima, odnosno veće privrženosti istima (npr. Hodgson i sur., 2015; Milberger i sur., 2009; Fine i Beck, 2015). Postoji velika mogućnost da ljubimci potiču svoje vlasnike na preuzimanje zdravijih navika i ponašanja, od povećanih fizičkih aktivnosti, prestana pušenja pa i prehrane. Međutim, u ovom istraživanju to najvjerojatnije nije bio slučaj. S obzirom da je prethodno navedeno kako su neki vlasnici koji su privrženiji svojim ljubimcima izjavljivali o više mentalnih simptoma, moguće je da su se ti nedostaci u mentalnoj dobrobiti odrazili i na fizičku dobrobit (ili obrnuto). Ovakvi rezultati se mogu povezati s prethodno navedenim podacima koje su ponudili McNicholas i suradnici (2005) te Hodgson i suradnici (2015) koji spominju nepovoljne mentalne ishode vezane uz skrb za ljubimce. Nedostatak značajnog korelacijskog odnosa privrženosti i fizičke dobrobiti kod sekundarnih vlasnika ne začuđuje budući da se i pretpostavlja da sekundarni vlasnici pokazuju manje razine privrženosti svojim ljubimcima u odnosu na

primarne vlasnike, te je navedena pretpostavka i statistički potvrđena. Uzevši u obzir dobivene rezultate, može se zaključiti da je treća hipoteza djelomično potvrđena.

Uzevši u obzir rezultate ovog istraživanja, nije pogrešno zaključiti da je odnos privrženosti kućnim ljubimcima, antropomorfizma te mentalne i fizičke dobrobiti izrazito kompleksan. Iako postoje dokazi o pozitivnom odnosu vlasništva i privrženosti kućnim ljubimcima s antropomorfizmom i psihofizičkom dobrobiti, rezultati nekih drugih istraživanja ukazuju na suprotno. Glavni nedostaci ovog istraživanja leže upravo u relativno homogenom uzorku, kojeg su činili većinom vlasnici pasa, te što je možda značajnije, većinu uzorka (čak 94%) su činile žene što se potencijalno moglo reflektirati i u rezultatima. Nadalje, sam uzorak je bio prigodan, odnosno radilo se o većinskoj studentskoj populaciji te bi veće uključivanje drugih dobnih skupina možda rezultiralo nešto drugačijim podacima. Osim navedenog, moguće je da su sudionici pri sudjelovanju u istraživanju bili nemotivirani ili su jednostavno neke upitnike drugačije razumjeli ili ih čak rutinski ispunjavali (što je mogao biti slučaj kod Kratkog upitnika mentalnog zdravlja, s obzirom da su vrijednosti navedenog upitnika „obrnute“ u odnosu na ostale korištene u ovom istraživanju). Iako je utvrđena značajna razlika samo u slučaju subjektivne dobrobiti (mjerene putem Dienerovih skala; tablice 14, 15, 16 i 17 u odjeljku Prilozi) između sudionika koji su bili u vezi i onih koji nisu, moguće je da je i sam status veze pridonio dobivenim rezultatima. Upravo iz tog razloga bi se u budućim istraživanjima navedena varijabla mogla uzeti u obzir pri ispitivanju odnosa vlasništva kućnih ljubimaca i drugih varijabli. U svakom slučaju, podaci dobiveni ovim istraživanjem mogu poslužiti kao temelj za neka buduća istraživanja, posebno ako se u obzir uzme da istraživanja ove vrste na području Republike Hrvatske nisu česta, te bi se uz obraćanje pozornosti na nedostatke ovog istraživanja mogli dobiti potencijalno kvalitetniji i precizniji rezultati.

8. ZAKLJUČAK

1. Vlasnici pasa su privrženiji svojim ljubimcima u odnosu na vlasnike mačaka. Primarni vlasnici ljubimaca su privrženiji ljubimcima u odnosu na sekundarne vlasnike ljubimaca.
2. Vlasnici pasa izjavljuju o više pozitivnih iskustava i većem prosperitetu te isto tako izjavljuju o manje mentalnih simptoma u odnosu na vlasnike mačaka. Dodatno, primarni vlasnici izjavljuju o većem prosperitetu u odnosu na sekundarne vlasnike, dok sekundarni vlasnici izjavljuju o više negativnih iskustava u odnosu na primarne vlasnike ljubimaca. Nije utvrđena razlika u fizičkoj dobrobiti s obzirom na vrstu ljubimca i primarnost skrbi.
3. Utvrđena je značajna pozitivna korelacija između privrženosti ljubimcu i negativnih iskustava. Primarni vlasnici ljubimaca koji su bili privrženiji svojim ljubimcima su također doživljavali više negativnih iskustava. Utvrđena je i značajna negativna korelacija između privrženosti ljubimcu i mentalnih simptoma. Vlasnici mačaka te primarni vlasnici ljubimaca koji su bili privrženiji svojim ljubimcima su također izjavljivali o više mentalnih simptoma, odnosno o nižoj mentalnoj dobrobiti.

Utvrđena je značajna pozitivna korelacija između privrženosti ljubimcu i fizičkih simptoma kod svih vlasnika ljubimaca izuzev sekundarnih vlasnika. Svi vlasnici ljubimaca, vlasnici pasa, vlasnici mačaka te primarni vlasnici ljubimaca koji su privrženiji svojim ljubimcima su također izjavljivali o više fizičkih simptoma, odnosno o manjoj fizičkoj dobrobiti. Vlasnici ljubimaca koji su privrženiji svojim ljubimcima su također bili skloniji antropomorfizmu, te je navedeno vrijedilo za sve podskupine sudionika.

9. LITERATURA

- Allen, K., Blascovich, J. i Mendes, W. B. (2002). Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends, and spouses: The truth about cats and dogs. *Psychosomatic medicine*, 64(5), 727-739.
- Allen, K., Shykoff, B. E. i Izzo Jr, J. L. (2001). Pet ownership, but not ACE inhibitor therapy, blunts home blood pressure responses to mental stress. *Hypertension*, 38(4), 815-820.
- Arahor, M., Kuroshima, H., Hori, Y., Takagi, S., Chijiwa, H. i Fujita, K. (2017). Owners' view of their pets' emotions, intellect, and mutual relationship: cats and dogs compared. *Behavioural processes*, 141, 316-321.
- Archer, J. (1997). Why do people love their pets?. *Evolution and Human behavior*, 18(4), 237-259.
- Aydin, N., Krueger, J. I., Fischer, J., Hahn, D., Kastenmüller, A., Frey, D. i Fischer, P. (2012). "Man's best friend:" How the presence of a dog reduces mental distress after social exclusion. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(1), 446-449.
- Bao, K. J. i Schreer, G. (2016). Pets and happiness: Examining the association between pet ownership and wellbeing. *Anthrozoös*, 29(2), 283-296.
- Bartz, J. A., Tchalova, K. i Fenerci, C. (2016). Reminders of social connection can attenuate anthropomorphism: A replication and extension of Epley, Akalis, Waytz, and Cacioppo (2008). *Psychological science*, 27(12), 1644-1650.
- Beck, A. M. (2002). Health effects of companion animals. In *1st Annual Pawsitive Interaction Conference, Atlanta, Georgia*.
- Beck, A. M. (2005). Pets and Our Mental Health: The Why, the What and the How. *Anthrozoös*, 18(4), 441-443.
- Beck, L. i Madresh, E. A. (2008). Romantic partners and four-legged friends: An extension of attachment theory to relationships with pets. *Anthrozoös*, 21(1), 43-56.
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H. i Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in psychology*, 3, 234.

- Bennett, P. C., Trigg, J. L., Godber, T. i Brown, C. (2015). An experience sampling approach to investigating associations between pet presence and indicators of psychological wellbeing and mood in older Australians. *Anthrozoös*, 28(3), 403-420.
- Bergroth, E., Remes, S., Pekkanen, J., Kauppila, T., Büchele, G. i Keski-Nisula, L. (2012). Respiratory tract illnesses during the first year of life: effect of dog and cat contacts. *Pediatrics*, 130(2), 211-220.
- Bernier, A., Larose, S. i Boivin, M. (2007). Individual differences in adult attachment: Disentangling two assessment traditions. *European journal of developmental psychology*, 4(2), 220-238.
- Bonas, S., McNicholas, J. i Collis, G. M. (2000). Pets in the network of family relationships: An empirical study. *Companion animals and us: Exploring the relationships between people and pets*, 209-236.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. U *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger* (str. 1-429). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. i Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. U J. A. Simpson i W. S. Rholes (ur.), *Attachment theory and close relationships* (str. 46-76). New York: Guilford Press.
- Brown, S. E. (2011). Self psychology and the human–animal bond: An overview. *The psychology of the human-animal bond*. 137-149.
- Brown, C. M., Hengy, S. M. i McConnell, A. R. (2016). Thinking about cats or dogs provides relief from social rejection. *Anthrozoös*, 29(1), 47-58.
- Brown, S. G. i Rhodes, R. E. (2006). Relationships among dog ownership and leisure-time walking in Western Canadian adults. *American journal of preventive medicine*, 30(2), 131-136.
- Buck, R. (1999). The biological affects: A typology. *Psychological review*, 106(2), 301-336.
- Cassidy, J. i Kobak, R. R. (1988). Avoidance and its relation to other defensive processes. *Clinical implications of attachment*, 1, 300-323.

- Cassidy, J. i Berlin, L. J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment: Theory and research. *Child development*, 65(4), 971-991.
- Carlisle, G. K. (2015). The social skills and attachment to dogs of children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(5), 1137-1145.
- Carr, S. i Landau, S. (2012). Consciously identified attachment hierarchies: Cognitive accessibility of attachment figure names as a function of threat primes in a lexical decision task. *Scandinavian journal of psychology*, 53(1), 17-25.
- Clark Cline, K. M. (2010). Psychological effects of dog ownership: Role strain, role enhancement, and depression. *The Journal of social psychology*, 150(2), 117-131.
- Clements, P. T., Benasutti, K. M. i Carmone, A. (2003). Support for bereaved owners of pets. *Perspectives in psychiatric care*, 39(2), 49-54.
- Collins, N. L. i Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology*, 58(4), 644.
- Colombo, G., Buono, M. D., Smania, K., Raviola, R. i De Leo, D. (2006). Pet therapy and institutionalized elderly: A study on 144 cognitively unimpaired subjects. *Archives of gerontology and geriatrics*, 42(2), 207-216.
- Costa, P. T. i McCrae, R. R. (1980). Influence of extraversion and neuroticism on subjective well-being: happy and unhappy people. *Journal of personality and social psychology*, 38(4), 668-678.
- Covert, A. M., Whiren, A. P., Keith, J. i Nelson, C. (1985). Pets, early adolescents, and families. *Marriage & Family Review*, 8(3-4), 95-108.
- Crowley-Robinson, P., Fenwick, D. C. i Blackshaw, J. K. (1996). A long-term study of elderly people in nursing homes with visiting and resident dogs. *Applied animal behaviour science*, 47(1-2), 137-148.
- Davis, M. H., Morris, M. M. i Kraus, L. A. (1998). Relationship-specific and global perceptions of social support: Associations with well-being and attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 468-481.

- Deci, E. L. i Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J. i Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E., Oishi, S. i Lucas, R.E. (2009). Subjective well-being: The science of happiness and lifesatisfaction. U: S. J. Lopez i C. R. Snyder (ur.), *The Oxford handbook of positive psychology*, 63–73. New York: Oxford University Press.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S. i Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97(2), 143-156.
- Epley, N., Waytz, A. i Cacioppo, J. T. (2007). On seeing human: a three-factor theory of anthropomorphism. *Psychological review*, 114(4), 864.
- Epley, N., Waytz, A., Akalis, S. i Cacioppo, J. T. (2008). When we need a human: Motivational determinants of anthropomorphism. *Social cognition*, 26(2), 143-155.
- Epley, N., Akalis, S., Waytz, A., & Cacioppo, J. T. (2008a). Creating social connection through inferential reproduction: Loneliness and perceived agency in gadgets, gods, and greyhounds. *Psychological science*, 19(2), 114-120.
- Epley, N., Schroeder, J. i Waytz, A. (2013). Motivated mind perception: Treating pets as people and people as animals. *Objectification and (de) humanization*, 127-152.
- Farnsworth, M. (2004). Going goofy for our pets. *San Diego Magazine*, 56(9), 60-62.
- Feeney, J. A. i Noller, P. (1991). Attachment style and verbal descriptions of romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(2), 187-215.
- Frederick, S., & Loewenstein, G. (1999). Hedonic Adaptation. *Well-being: The foundations of hedonic psychology*, 302-329.
- Fidler, M., Light, P. i Costall, A. (1996). Describing dog behavior psychologically: Pet owners versus non-owners. *Anthrozoös*, 9(4), 196-200.

- Fine, A. H. i Beck, A. M. (2015). Understanding Our Kinship with Animals: Input for Health Care Professionals Interested in the Human–Animal Bond. *Handbook on Animal-Assisted Therapy (Fourth Edition)*, 3-10.
- Fine, A. H., & Eisen, C. (2008). *Afternoons with puppy: Inspirations from a therapist and his therapy animals*. West Lafayette, IN: Purdue University Press.
- Fraley, R. C. i Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of general psychology*, 4(2), 132-154.
- Friedmann, E., Locker, B. Z. i Lockwood, R. (1993). Perception of animals and cardiovascular responses during verbalization with an animal present. *Anthrozoös*, 6(2), 115-134.
- Gadberry, J. H., i White, R. (2013). Companion Animals: A Social History of Anthropomorphism. *International Journal of Socio Science Research*, 2, 61-67.
- Gilbey, A. i Tani, K. (2015). Companion animals and loneliness: A systematic review of quantitative studies. *Anthrozoös*, 28(2), 181-197.
- Gross, J. J. i John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of personality and social psychology*, 85(2), 348-362.
- Gruen, L. (2004). Empathy and vegetarian commitments. U Saponitzis, S.F. (ur.), *Food for thought. The debate over eating meat* (str. 284–292). Amherst, NY: Prometheus Books.
- Guthrie, S. E. i Guthrie, S. (1995). *Faces in the clouds: A new theory of religion*. Oxford University Press on Demand.
- Hafen Jr, M., Rush, B. R., Reisbig, A. M., McDaniel, K. Z. i White, M. B. (2007). The role of family therapists in veterinary medicine: Opportunities for clinical services, education, and research. *Journal of marital and family therapy*, 33(2), 165-176.
- Hart, L. (2015). Attachment to Pets: An Integrative View of Human–Animal Relationships with Implications for Therapeutic Practice. *Anthrozoös: A multidisciplinary journal of the interactions of people and animals*, 27(4), 626-628.

- Hazan, C. i Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, 336-354.
- Hazan, C. i Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524.
- Hodgson, K., Barton, L., Darling, M., Antao, V., Kim, F. A. i Monavvari, A. (2015). Pets' impact on your patients' health: leveraging benefits and mitigating risk. *The Journal of the American Board of Family Medicine*, 28(4), 526-534.
- Holcomb, R., Williams, R. C., & Richards, P. S. (1985). The elements of attachment: Relationship maintenance and intimacy. *Journal of the Delta Society*, 2(1), 28-33.
- Horowitz, A. C. i Bekoff, M. (2007). Naturalizing anthropomorphism: Behavioral prompts to our humanizing of animals. *Anthrozoös*, 20(1), 23-35.
- Iloff, S. A. (2002). An additional "R": remembering the animals. *ILAR journal*, 43(1), 38-47.
- Jalongo, M. R. (2018). An attachment perspective on the child-dog bond: Interdisciplinary and international research findings. *Children, Dogs and Education*, 21-41.
- Kalinić, A. (2016). *Odnos privrženosti psu i antropomorfizma vlasnika s percepcijom socijalne podrške i depresivnošću*. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Katcher, A., Friedmann, E., Beck, A., & Lynch, J. (1983). Looking, talking and blood pressure: The physiological consequences of interaction with the living environment. U Katcher, A. i Beck, A. (ur.), *New perspectives on our lives with companion animals* (str. 351–359). Philadelphia, PA:University of Pennsylvania Press.
- Kleres, J. (2009). Preface: Notes on the sociology of emotions in Europe. *Theorizing Emotions: Sociological Explorations and Applications*. Frankfurt/Main: Campus Verlag, 7-29.
- Kurdek, L.A. (2008). Pet dogs as attachment figures. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25, 247-266.
- Kurdek, L. A. (2009). Pet dogs as attachment figures for adult owners. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 439-446.

- Levinson, B. M. (1997). *Pet-oriented child psychotherapy* (2nd ed.). Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Levy, K. N., Blatt, S. J. i Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of personality and social psychology*, 74(2), 407-419.
- Lippit, A. M. (2000). *Electric animal: Toward a rhetoric of wildlife*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Marks, S. G., Koepke, J. E. i Bradley, C. L. (1994). Pet attachment and generativity among young adults. *The Journal of Psychology*, 128(6), 641-650.
- McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., Stayton, L. E. i Martin, C. E. (2011). Friends with benefits: on the positive consequences of pet ownership. *Journal of personality and social psychology*, 101(6), 1239-1252.
- McConnell, A. R., Lloyd, E. P. i Buchanan, T. M. (2016). Animals as Friends. *The Psychology of Friendship*, 157-174.
- McNicholas, J., Gilbey, A., Rennie, A., Ahmedzai, S., Dono, J. A. i Ormerod, E. (2005). Pet ownership and human health: a brief review of evidence and issues. *Bmj*, 331(7527), 1252-1254.
- Mikulincer, M., Birnbaum, G., Woddis, D. i Nachmias, O. (2000). Stress and accessibility of proximity-related thoughts: Exploring the normative and intraindividual components of attachment theory. *Journal of personality and social psychology*, 78(3), 509-523.
- Mikulincer, M., Gillath, O. i Shaver, P. R. (2002). Activation of the attachment system in adulthood: threat-related primes increase the accessibility of mental representations of attachment figures. *Journal of personality and social psychology*, 83(4), 881-895.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. U Zanna, M.P. (ur.), *Advances in experimental social psychology*, 35, 53-152.
- Milberger, S. M., Davis, R. M. i Holm, A. L. (2009). Pet owners' attitudes and behaviours related to smoking and second-hand smoke: a pilot study. *Tobacco Control*, 18(2), 156-158.

- Mithen, S. J. (1996). *The prehistory of the mind: A search for the origins of art, religion and science*. London: Thames and Hudson.
- Morris, P. H., Doe, C. i Godsell, E. (2008). Secondary emotions in non-primate species? Behavioural reports and subjective claims by animal owners. *Cognition and emotion*, 22(1), 3-20.
- Nagasawa, M., Kikusui, T., Onaka, T. i Ohta, M. (2009). Dog's gaze at its owner increases owner's urinary oxytocin during social interaction. *Hormones and Behavior*, 55(3), 434-441.
- Odendaal, J. S. i Meintjes, R. A. (2003). Neurophysiological correlates of affiliative behaviour between humans and dogs. *The Veterinary Journal*, 165(3), 296-301.
- Ognibene, T. C. i Collins, N. L. (1998). Adult attachment styles, perceived social support and coping strategies. *Journal of social and personal relationships*, 15(3), 323-345.
- Olmert, M. D. (2009). *Made for each other: The biology of the human-animal bond*. Cambridge, MA: Da Capo Press.
- Ombla, J. (2014). *Provjera teorije privrženosti na odnosu vlasnika prema kućnim ljubimcima*. (Doktorski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu).
- Owen, C. G., Nightingale, C. M., Rudnicka, A. R., Ekelund, U., McMinn, A. M., van Sluijs, E. M., Griffin, S.J., Cook, D.G. i Whincup, P. H. (2010). Family dog ownership and levels of physical activity in childhood: findings from the child heart and health study in England. *American journal of public health*, 100(9), 1669-1671.
- Panksepp, J. (1998). *Affective neuroscience: The foundation of human and animal emotions*. Oxford: University Press.
- Paul, E. S. (2000). Empathy with animals and with humans: Are they linked?. *Anthrozoös*, 13(4), 194-202.
- Paul, E. S., Moore, A., McAinsh, P., Symonds, E., McCune, S. i Bradshaw, J. W. (2014). Sociality motivation and anthropomorphic thinking about pets. *Anthrozoös*, 27(4), 499-512.
- Paul, E. S. Serpell, A. (1993). Childhood pet keeping and humane attitudes in young adulthood. *Animal Welfare*, 2, 321-337.

- Parslow, R. A., Jorm, A. F., Christensen, H., Rodgers, B. i Jacomb, P. (2005). Pet ownership and health in older adults: Findings from a survey of 2,551 community-based Australians aged 60–64. *Gerontology*, 51(1), 40-47.
- Perrin, T. (2009). The business of urban animals survey: the facts and statistics on companion animals in Canada. *The Canadian Veterinary Journal*, 50(1), 48-52.
- Pikhartova, J., Bowling, A. i Victor, C. (2014). Does owning a pet protect older people against loneliness?. *BMC geriatrics*, 14(1), 106-115.
- Povinelli, D. J. (1996). Chimpanzee theory of mind? The long road to strong inference. U P. Carruthers i P. Smith (ur.), *Theories of theories of mind* (str. 159-189). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Putnam, R. (1995). Bowling alone: The decline of America's social capital. *Journal of Democracy*, 6, 65-78.
- Qureshi, A. I., Suri, M. F. K., Ezzeddine, M. A. i Divani, A. A. (2008). Cats as domestic pets reduce the risk of cardiovascular diseases. Results from the second national health and nutrition examination study mortality follow-up study. *Stroke*, 39(2), 642-643. Philadelphia, PA: Lippincott, Williams & Wilkins.
- Risley-Curtiss, C. (2013). Expanding the Ecological Lens in the Child Welfare Practice to Include Other Animals. *J. Soc. & Soc. Welfare*, 40, 107.
- Rockett, B. i Carr, S. (2014). Animals and attachment theory. *Society & Animals*, 22(4), 415-433.
- Rothgerber, H. i Mican, F. (2014). Childhood pet ownership, attachment to pets, and subsequent meat avoidance. The mediating role of empathy toward animals. *Appetite*, 79, 11-17.
- Sable, P. (1991). Attachment, loss of spouse, and grief in elderly adults. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 23(2), 129-142.
- Sable, P. (1992). Attachment, loss of spouse, and disordered mourning. *Families in Society*, 73(5), 266-273.
- Sable, P. (1995). Pets, attachment, and well-being across the life cycle. *Social work*, 40(3), 334-341.

- Sable, P. (2000). *Attachment and adult psychotherapy*. Jason Aronson.
- Sable, P. (2013). The pet connection: An attachment perspective. *Clinical Social Work Journal*, 41(1), 93-99.
- Sanefuji, W., Ohgami, H. i Hashiya, K. (2007). Development of preference for baby faces across species in humans (*Homo sapiens*). *Journal of Ethology*, 25(3), 249-254.
- Schore, J. R. i Schore, A. N. (2011). Clinical social work and regulation theory: Implications of neurobiological models of attachment. U *Adult attachment in clinical social work* (str. 57-75). Springer, New York, NY.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S. i Nelligan, J. S. (1992). Support seeking and support giving within couples in an anxiety-provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of personality and social psychology*, 62(3), 434.
- Serpell, J.A. (1986). *In the Company of Animals*, Oxford: Blackwell.
- Serpell, J. A. (1987). Pet-keeping in non-western societies: Some popular misconceptions. *Anthrozoös*, 1(3), 166-174.
- Serpell, J. (1996). *In the company of animals: A study of human-animal relationships*. Cambridge University Press.
- Serpell, J. (2003). Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection—Beyond the "Cute Response". *Society & Animals*, 11(1), 83-100.
- Smith, S.L. Interactions between pet dog and family members: An ethological study. U Katcher, A.H. i Beck, A.M. (ur.), *New Perspectives on Our Lives with Companion Animals* (str 29-36). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Smith, B. (2012). The 'pet effect': Health related aspects of companion animal ownership. *Australian family physician*, 41(6), 439-442.
- Tancredy, C. M. i Fraley, R. C. (2006). The nature of adult twin relationships: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 78.

- Thurston, M. (1997). Friends to the end. U Martin, E.C. (ur.). *Dr. Johnson's Apple orchard: The story of America's first pet cemetery*. Hartsdale, NY: Hartsdale Canine Cemetery.
- Trinke, S. J. i Bartholomew, K. (1997). Hierarchies of attachment relationships in young adulthood. *Journal of social and personal relationships*, 14(5), 603-625.
- Vizek-Vidović, V., Arambašić, L., Keresteš, G., Kuterovac-Jagodić, G. i Vlahović-Štetić, V. (2001). Pet ownership in childhood and socio-emotional characteristics, work values and professional choices in early adulthood. *Anthrozoös*, 14(4), 224-231.
- Voith, V. L. (1985). Attachment of people to companion animals. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice*, 15(2), 289-295.
- Walsh, F. (2009). Human-Animal bonds II: The role of pets in family systems and family therapy. *Family process*, 48(4), 481-499.
- Waytz, A., Cacioppo, J. i Epley, N. (2010). Who sees human? The stability and importance of individual differences in anthropomorphism. *Perspectives on Psychological Science*, 5(3), 219-232.
- Waytz, A. i Epley, N. (2012). Social connection enables dehumanization. *Journal of experimental social psychology*, 48(1), 70-76.
- Wells, D. L. (2005). The effect of videotapes of animals on cardiovascular responses to stress. *Stress and health*, 21(3), 209-213.
- Wells, Y. i Rodi, H. (2000). Effects of pet ownership on the health and well-being of older people. *Australasian Journal on Ageing*, 19(3), 143-148.
- Wells, D. L. (2009). The effects of animals on human health and well-being. *Journal of Social issues*, 65(3), 523-543.
- Whiten, A. (1996). When does smart behaviour-reading become mind-reading? U P. Carruthers i P. Smith (ur.), *Theories of theories of mind* (str. 220-246). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Wood, L., Giles-Corti, B. i Bulsara, M. (2005). The pet connection: Pets as a conduit for social capital?. *Social science & medicine*, 61(6), 1159-1173.

- Wynne, C., Dorey, N. i Udell, M. (2011). The other side of the bond: Domestic dogs' human-like behaviors. *How animals affect us: Examining the influences of human–animal interaction on child development and human health*, 101-115.
- Zasloff, R. L. (1996). Measuring attachment to companion animals: a dog is not a cat is not a bird. *Applied Animal Behaviour Science*, 47(1-2), 43-48.
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M., i Shaver, P. R. (2011). An attachment perspective on human–pet relationships: Conceptualization and assessment of pet attachment orientations. *Journal of Research in Personality*, 45(4), 345-357.
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2012). Pets as safe havens and secure bases: The moderating role of pet attachment orientations. *Journal of Research in Personality*, 46(5), 571-580.
- Županović, M. (2017). *Odnos privrženosti članovima obitelji i privrženosti kućnim ljubimcima kod vlasnika pasa i mačaka*. Neobjavljeni završni rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru..

10. PRILOZI

Tablica 13 Prikaz rezultata provedenog t-testa za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u skrbi kućnih ljubimaca s obzirom na vrstu ljubimca (pas; N=315 ili mačka; N=190).

<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
7,65	503	0,00

Utvrđena je statistički značajna razlika u stupnju skrbi prema ljubimcima ($p < 0.01$), odnosno vlasnici pasa su skloniji većoj uključenosti u skrb svojih ljubimaca u odnosu na vlasnike mačaka.

Tablica 14 Prikaz rezultata provedenog t-testa za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u privrženosti kućnim ljubimcima s obzirom na status veze sudionika (u vezi, N=313 ili slobodni, N=192).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Sigurno</i> <i>utočište</i>	U vezi	3.60	1.62	-0,21	503	0,84
	Slobodni	3.63	1.66			
<i>Separacijska</i> <i>anksioznost</i>	U vezi	5.37	1.47	0,94	503	0,35
	Slobodni	5.24	1.58			
<i>Ukupni</i> <i>rezultat</i>	U vezi	4.41	1.44	0,32	503	0,75
	Slobodni	4.36	1.51			

Nije utvrđena statistički značajna razlika u privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom na status veze sudionika ($p > 0.05$).

Tablica 15 Prikaz rezultata provedenog t-testa za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u sklonosti antropomorfizmu vlasnika kućnih ljubimaca s obzirom na status veze sudionika (u vezi, N=313 ili slobodni, N=192).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Status veze	U vezi	3.60	0.80	1,76	503	0,08
	Slobodni	3.47	0.80			

Nije utvrđena statistički značajna razlika u sklonosti antropomorfizmu kućnih ljubimaca s obzirom na status veze sudionika ($p > 0.05$).

Tablica 16 Prikaz rezultata provedenih t-testova za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerena pomoću Dienerovih skala subjektivne dobrobiti), s obzirom na status veze sudionika (u vezi, N=313 ili slobodni, N=192).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Zadovoljstvo životom</i>	U vezi	24.61	5.17	3,06	503	0,00
	Slobodni	23.06	6.07			
<i>Skala pozitivnih i negativnih iskustava</i>	<i>Pozitivna iskustva</i>	U vezi	23.65	3.89	3,24	503
		Slobodni	22.42	4.52		
	<i>Negativna iskustva</i>	U vezi	14.68	4.64	-2,38	503
		Slobodni	15.72	4.90		
<i>Prosperitet</i>	U vezi	44.82	6.64	4,29	503	0,00
	Slobodni	41.93	8.38			

Utvrđena je statistički značajna razlika u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika kućnih ljubimaca s obzirom na status veze. Sudionici koji su bili u vezi su doživljavali značajno veće zadovoljstvo životom, više pozitivnih iskustava te veći prosperitet u odnosu na sudionike koji nisu bili u vezi ($p < 0.01$). Dodatno, sudionici koji nisu bili u vezi su doživljavali značajno više negativnih iskustava u odnosu na sudionike koji su bili u vezi ($p < 0.05$).

Tablica 17 Prikaz rezultata provedenih t-testova za nezavisne uzorke u svrhu utvrđivanja razlike u subjektivno doživljenoj mentalnoj i fizičkoj dobrobiti vlasnika ljubimaca (mjerena pomoću Kratkog upitnika mentalnog zdravlja te Upitnika fizičkih simptoma), s obzirom na status veze sudionika (u vezi, N=313 ili slobodni, N=192).

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Mentalni simptomi</i>	U vezi	19.87	5.49	0,39	503	0,70
	Slobodni	19.67	5.40			
<i>Fizički simptomi</i>	U vezi	8.25	4.78	-0,09	503	0,93
	Slobodni	8.29	5.11			

Nije utvrđena statistički značajna razlika u subjektivno doživljenoj mentalnoj ali i fizičkoj dobrobiti s obzirom na status veze sudionika ($p > 0.05$).